
NÄR BESTÅNDET FLYTER FRITT

BIBLIOTEKSKONFERENS I KENYA

BIBLIOTEKSLAGEN - VIKTIGA FÖRÄNDRINGAR

PRIVAT ELLER KOMMUNALT - HÄLLEFORS

01:2014

Biblioteksblad

Så var vi där. Några av oxveckorna är avverkade, det blev lite vinter till slut med båda kyla och snö. Luggslitna typer fyllas på samhällets baktrappor, sällskap har de av ett folkhem som icke längre är. I alla fall inte så som vi tänker kring det. "Vi", förresten? Bäst att byta det mot ett "jag". I ett allt mer fragmentariskt samhälle där tillgången till information aldrig varit så omfattande som nu, liksom valfriheten, kan man fundera över i vilken utsträckning vi delar gemensamma verklighetsbilder.

En intressant sammanställning av Jesper Strömbäck, professor i politisk kommunikation och journalistik vid Mittuniversitetet, samt även tidigare huvudsekreterare i regeringens Framtidskommission, handlar bl a om de utmaningar demokratin står inför i ett förändrat medielandskap där vi gått från ett fåtal tv- och radiokanaler som tillhandahållit en gemensam verklighetsbild till ett växande flöde med en i närmast obegränsad tillgång till nyheter och information från hela världen. Med detta följer också att möjligheterna att välja bland ofta motstridiga informationskällor, eller föralldel desinformationskällor, är många. Och ju större utbudet är, desto mer selektiv tvingas man vara. Vi skapar bubblor av information där vi kan välja medier som bekräftar vår världsbild (åsikter, fördomar, verklighetsbilder) och välja bort de som utmanar den. Till detta kommer en utveckling där de som konsumerar medier och tar del av information om tex politik och samhälle blir allt fler eller konsumerar i allt större utsträckning. Men andelen som av olika anledningar inte tar del, som väljer bort eller ställer sig vid sidan av, ökar också i ungefär samma takt. Förenklat uttryckt: de rika blir rikare och de fattiga fattigare. Klyftorna växer.

Utbudet ökar och därmed mångfalden (vilket är positivt) men det leder också till skillnader i medie-

konsumtionen som, enligt Strömbäck, innebär utmaningar för demokratin, inte minst i ljuset av att de politiska partierna försvagats medlemsmässigt. I början av 1960-talet var cirka 1,3 miljoner svenskar (eller var fjärde väljare) medlem i något politiskt parti. I slutet av 2011 hade riksdagspartierna sammanlagt bara 277 000 medlemmar.

När Strömbäck knyter ihop säcken med sambanden mellan medielandskapets förändring och dess betydelser för verklighetsbilderna, åsiktsbildningen, deltagandet, politiken etc, pekar han på ett antal risker: risken för ökade kunskaps- och deltagandeklyftor och risken för ökad polarisering av åsikter och verklighetsuppfattningar. En annan utmaning för demokratin berör en gemensam offentlighet som krymper när nischmedier på internet ökar, antalet massmedia blir färre samtidigt som allt färre människor använder sig av de medier som når flest som tv, radio etc. Det är en utveckling som kan leda till allt större skillnader mellan olika grupper när det gäller att uppfatta verkligheten.

Demokrati förutsätter att människor är relativt välinformerade och att det råder relativt stor jämlikhet vad gäller politiska kunskaper och politiskt deltagande (viktigt för representativiteten). Ett annat vedertaget antagande är att en fungerande demokrati förutsätter att människor har förhållandevis gemensamma verklighetsbilder – och gemensamma verklighetsbilder förutsätter åtminstone i någon mån gemensamma offentliga rum. Ett sådant rum är biblioteket med sitt tydliga demokratiska uppdrag och med plats för alla, även för samhällets sörkanter.

"Jag bor i en annan värld men du bor ju i samma"

(Gunnar Ekelöf)

UR INNEHÅLLET:

- 4 Flytande bestånd. *Tobias Carlsson*
- 8 Biblioteks dagar i Kenya. *Henriette Zorn*
- 18 Avveckling pågår – Handisam. *Åsa Ekström*
- 20 LL-utredningen – debatt och remisser. *Henriette Zorn*
- 24 Sambiblioteket – ett minne blott. *MarieLouise Samuelsson*

AVDELNINGAR

- 27 Krönika
- 28 Månadens uppsats
- 29 Recensioner
- 32 Utblick
- 36 Aktuellt från sb
- 43 Kalendarium

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5,
Klarabergsviadukten 70 eller
Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Biblioteksbladets hemsida
www.biblioteksbladet.se

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare Chefredaktör

Henriette Zorn 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form:

Paolo Sangregorio

Omslag:

Paolo Sangregorio
Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset,
Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteks-förening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 24 januari.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

NU KRYMPER VI FLERA!

MILLE MÖBELSERIE FÖR FRAMTIDENS LÅNTAGARE

När det flyter fritt – hur funkar det?

AV TOBIAS CARLSSON

Effektiv mediestrategi och minskade kostnader eller utarmning och flaskhalsar? Tobias Carlsson har undersökt hur införandet av flytande bestånd har fungerat vid en rad bibliotek.

FLYTANDE BESTÅND INNEBÄR helt kortfattat att ett utlånat exemplar stannar där det återlämnas. Medier och avdelningar inom en biblioteksorganisation flyter fritt mellan enheterna, materialen har ingen ägare. Det kan vara allt från en hel samling till en enstaka avdelning som flyter. Fenomenet kommer ursprungligen från USA och Library Journal skrev om det redan 2004 – med fokus på ekonomiska fördelar, effektivare transporter och ökad låntagardelaktighet. Bibliotek i Sverige som har eller har haft flytande bestånd är bla Eskilstuna bibliotek, biblioteken i Göteborg, HelGe-biblioteken, Linköpings universitetsbibliotek, Stockholms stadsbibliotek, biblioteken i Värmland och Växjö bibliotek.

Fördelarna med flytande bestånd uppges vara minskade transporter mellan bibliotek och därigenom minskad arbetsbelastning för personal. Det kan också innebära färre exemplar av varje media, ökad användning av exemplaren och att lokaliseringen bestäms av låntagarna genom att de aktivt kan välja återlämningsbibliotek. Men det är just minskade transportkostnader och mindre hantering av material som lockat biblioteken att använda sig av flytande bestånd, i större eller mindre skala.

Den här artikeln kommer att lyfta fram olika exempel från Bibliotekssverige där man testat, använder eller har använt flytande bestånd. Exempelen är allt från enskilda bibliotek som använder flytande bestånd i liten skala, till större bibliotek och bibliotekskonsortier, där stora delar av beståndet flyter mellan biblioteken. I de flesta fall handlar flytande bestånd om att man önskat minimera kostnader för logistik, som tex i Stockholm och i Värmland. Flytande bestånd kan på ytan framstå som enbart en teknikalitet, men det kan också vara ett laddat ämne med olika kulturpolitiska ståndpunkter.

Artikeln ska inte utgöra underlag för att besluta huruvida flytande bestånd passar en viss biblioteksorganisation men förhoppningsvis kan den bidra med en intressant inblick i hur det fungerar.

Eskilstuna. I Eskilstuna har man sedan fyra år flytande bestånd på ljudböcker. Fördelarna är, enligt biblioteksassistent Annika Larsson, att man inte behöver köpa in lika många exemplar av varje titel och att de mindre

biblioteken får ett större och mer varierat utbud. Några direkta nackdelar har man inte kunnat konstatera. Diskussioner har förts om att utöka flytande bestånd till att också omfatta böcker på utländska språk.

– Det finns ingen centraliserad inköpsrutin när det gäller ljudböcker, mer än en inköpsdialog – varje bibliotek köper in sina egna böcker. Med flytande bestånd räcker pengarna längre, konstaterar Annika Larsson.

Göteborg. För biblioteken i Göteborg blev flytande bestånd ett sätt att hålla medierna tillgängliga när huvudbiblioteket helt stängdes för ombyggnation. Där är det inte några få medietyper som flyter utan samtliga medier inköpta från 2011 och framåt.

– Under stadsbibliotekets stängning för om- och tillbyggnad flyter stadsbibliotekets samtliga medier. För två av stadsdelsbiblioteken flyter samtliga medier, förutom 7-dagarslån och medier på Äppelhyllan, berättar Christina Persson, chef på Göteborgs stadsbibliotek.

Sedan 2011 sköts inköp av gemensamma inköpsgrupper för medier som tex film, musik, spel och utländsk litteratur. Grupperna består av bibliotekarier från både stadsbiblioteket och stadsdelsbiblioteken. De delar av budgeten som inte omfattas av inköpsgruppernas ansvarsområden köps in lokalt på varje bibliotek. Trots att delar av inköpen numera görs gemensamt, kan låntagarna fortfarande påverka inköpen, enligt Christina Persson.

Eftersom en utvärdering snart ska göras och inget underlag ännu finns, vill hon inte kommentera hur flytande bestånd har påverkat bibliotekens verksamhet och om det har varit positivt eller negativt.

På Göteborgs stadsbibliotek arbetar bibliotekarien Håkan Grissler. Han har i både Biblioteksbladet och i tidskriften Framsidan öppet varit kritisk till införandet av flytande bestånd. Enligt honom kan konsekvensen av flytande bestånd bli att samlingarna på Göteborgs stadsbibliotek utarmas eftersom många hellre återlämnar på bibliotek i närheten av där de bor. Då kan inte längre stadsbiblioteket fungera som ett stadsbibliotek med unika samlingar och kompetens.

– Vi har faktiskt erfarenhet av ett stadsbibliotek med, åtminstone delvis, flytande bestånd. Bland det första som flöt ut, inför ombyggnaden, var DVD-film. Efter ett

par veckor var det helt tomt i hyllorna och besökare som ofta berömde bibliotekets fina DVD-samling undrade om vi skulle sluta med film, berättar Håkan Grissler.

Flytande bestånd riskerar enligt honom att försvaga mötet mellan låntagare och inköpande bibliotekarie eftersom inköpen istället görs mer centralt och därmed minskar låntagarnas delaktighet. Bibliotekets bestånd ter sig också mer oförutsägbart för låntagarna – man blir i större utsträckning beroende av att söka efter sin bok i katalogen och kravet på att kunna hantera ny teknik ökar. Det riskerar att stänga vissa grupper ute.

HelGe-biblioteken. På Edsbyns bibliotek i Ovanåkers kommun är Inga-Lill Embretsen bibliotekschef. Edsbyns bibliotek är en del av HelGe-biblioteken – som är ett samgående mellan biblioteken i Hälsingland och Gästrikland. På initiativ av länsbiblioteket i Gävleborgs län startades 2010 ett projekt för att testa flytande bestånd.

– Vi började sommaren 2010 med tryckt litteratur på andra språk. Anledningen till att det blev just den kategorin var att länsbiblioteket avsatte en summa pengar för inköp av utländsk litteratur till HelGe-biblioteken, med önskemålet att vi skulle testa flytande bestånd, säger Inga-Lill Embretsen.

Snart märkte man att det var svårt att utvärdera flytande bestånd enbart baserat på beståndet av utländsk litteratur.

– Den litteraturen ”flöt” inte så mycket, därför skulle det bli svårt att göra en bra utvärdering av försöket. Vi valde då ut två kategorier som vi visste var mycket utlånade och reserverade, nämligen deckare och ljudböcker, och införde i slutet av 2012 flytande bestånd även på dem.

Fördelen med flytande bestånd sägs bland annat vara att låntagarna hittar nya spännande medier på hyllorna eftersom beståndet byts ut i takt med att det lånas ut och lämnas tillbaka.

– Låntagarna hittar ett ”nytt” bestånd i hyllorna eftersom böcker som reserverats från något annat bibliotek stannar kvar hos oss när de återlämnats – om inte låntagare från andra bibliotek står på kö. Det blir färre transporter fram till dess att de efterfrågas på något annat bibliotek, säger Inga-Lill Embretsen.

Eftersom ingen utvärdering ännu är gjord för HelGe-biblioteken är det ingen som vet hur projektet har påverkat stora och små bibliotek eller huruvida man har sparat in på transporter och andra kostnader. Inte heller hur låntagarna har upplevt att medierna har flutit mellan biblioteken. Men ett par nackdelar har Inga-Lill Embretsen lagt märke till.

– Flytande bestånd försvårar inköpsarbetet eftersom det tar längre tid att kontrollera det egna beståndet och vad som redan är beställt. Vissa mindre bibliotek, där låntagarna inte är vana att behöva reservera, upplever att mycket av det nya som köps in försvinner iväg och inte kommer tillbaka.

Stockholm. Pilotprojektet Flytande bestånd inleddes 2008 och syftet var att minska transporterna mellan biblioteken samtidigt som tillgången till Stockholms stadsbiblioteks alla medier skulle öka. Istället för att transporteras omkring kunde medierna tillgängliggöras direkt vid återlämning. Men tvärt emot förväntningarna ökade istället transporterna och hanteringen av medier.

Enligt rapporten *Effekter på bibliotekens interna logistik – En kartläggning av medieflöden och transporter inom Stockholms stadsbibliotek 2007–2010*, ökade utlånen på de bibliotek som deltog i projektet. Utlån av ljudböcker ökade med 34 %, deckare med 11,7 % och fantasy med 0,4 %. Det visade sig också att varje exemplar lånades ut fler gånger och att variationen av antal titlar på varje bibliotek ökade. Dock konstaterades att antalet transporter inte minskade trots införandet av flytande bestånd, inte heller antalet reservationer, som under samma period ökade med 5 %. Istället ökade bla arbetet med den så kallade ”bulken” – inkomna böcker som helt enkelt inte fick plats i hyllan på grund av att det redan fanns flera exemplar av samma bok. Dessa böcker måste också transporteras – tillbaka till ägande bibliotek. Det som i rapporten kallas ”bulk-karusellen” innebar att boken inte heller fick plats på ägande bibliotek.

Kristofer Gren, mediestrateg på Stockholms stadsbibliotek, berättar kortfattat om hur projektet utföll. Bland annat kunde man se ett bättre utnyttjande av medier med stor efterfrågan och att antalet titlar på mindre bibliotek ökade. I projektet kunde man alltså inte se att transporterna minskade. Men enligt Kristofer Gren skulle det också kunna vara så att transporterna hade ökat än mer om det inte vore för att man använde sig av flytande bestånd.

I nuläget flyter nyinköpta ljudböcker, deckare och annan skönlitteratur. Böckerna flyter under två år och återlokaliseras sedan automatiskt av systemet.

– En förutsättning för att det skall funka med flytande bestånd är att det är medier med hög cirkulation. Det vill säga att det lånas och inte fastnar på någon hylla.

– Tidigare hade vi även utländsk litteratur och fantasy på flyt. Det visade sig fungera dåligt eftersom utländsk litteratur kan vara bundet till ett visst biblio-

99

Flytande bestånd försvårar inköpsarbetet eftersom det tar längre tid att kontrollera det egna beståndet och vad som redan är beställt. Vissa mindre bibliotek, där låntagarna inte är vana att behöva reservera, upplever att mycket av det nya som köps in försvinner iväg och inte kommer tillbaka.

tek där just det språket efterfrågas. Risken finns att böckerna fastnar om de återlämnas på ett bibliotek där intresset inte är lika stort. Fantasy fungerade inte på grund av att delarna i sammanhållna serier spreds på olika bibliotek.

Värmland. I Värmland har man redan hunnit testa och utvärdera flytande bestånd. På stadsbiblioteket i Karlstad arbetar IT-bibliotekarie Inger Sundström. Hon berättar att det var Länsbiblioteket i Värmland som initierade projektet och gick in med pengar för inköp av böcker som skulle flyta. Flytande bestånd genomfördes i två omgångar.

– I första försöket bestämdes att hyllsignum Dok, Oa och den utländska litteraturen – förutom skolspråken – skulle flyta och i andra försöket hyllsignum D, E, O, V samt utländska språk, säger Inger Sundström. I båda omgångarna användes de extrapengar som länsbiblioteket bidrog med.

Syftet med flytande bestånd var att få ner antalet transporter mellan de 12 kommuner som ingår i Bibliotek Värmland. Samarbetet innebär att man har samma system, samma låntagarregister, cirkulation och katalog.

– När försöken med flytande bestånd pågick fungerade transporterna så att en bil körde runt till alla bibliotek tisdag och samma tur torsdag, och sorterade om under färd. Hade man riktig tur kunde man alltså beställa från ett bibliotek tidigt i turen och få boken samma dag. Idag är det olika bilar som kör olika turer och det krävs alltid omlastning. Det tar alltså generellt längre tid att få böckerna, säger Inger Sundström.

Att man beslutade att inte fortsätta med flytande bestånd bottnade i en rad olika problem. Bland annat att biblioteken hade olika nivåer på hyllsignum men också att biblioteken hade olika märkning eller använde sig av olika hyllavdelningar för böcker med samma signum som exempelvis tema- eller genreindelning. Vid inköp var det svårt att se vilka böcker man själv hade köpt. Plötsligt hade ett bibliotek inga exemplar medan ett annat hade tre exemplar. Eftersom biblioteken i Värmland har olika reservationsköer uppstod också osäkerhet kring hur man skulle reservera böcker. Beståndet blev med andra ord oförutsägbart för personalen.

– En dag fanns boken på ett ställe, nästa dag på ett annat, man blev osäker på hur man skulle lägga reservationen, även om det ska fungera enligt inlagda reservationsregler. Personalen blev osäker på hur man skulle göra, det blev också rörigt med reservationslånetid och reservationsköer.

För att flytande bestånd ska fungera krävs, enligt Inger Sundström, att biblioteken har en gemensam struktur när det gäller hylluppställning, hyllsignum och märkning av böcker och att man har gemensamma reservationer och en gemensam medieplanering. Det är också viktigt att personalen på biblioteken följer rutinerna.

”

En förutsättning för att det skall funka med flytande bestånd är att det är medier med hög cirkulation. Det vill säga att det lånas och inte fastnar på någon hylla

Flytande bestånd – fördelar och nackdelar. Det verkar vara väldigt svårt att förutse hur ett flytande bestånd kommer att påverka en biblioteksorganisation. Där man kan se flytande bestånd som ett sätt att effektivisera hanteringen av medier, uppstår oväntade effekter. Plötsligt finns för många exemplar av samma bok på ett bibliotek och då måste det exemplaret skickas till ett annat bibliotek som inte har något exemplar – transporterna ökar. Låntagare som lärt känna beståndet på sitt lokala bibliotek blir förvirrade eftersom det nu finns helt nya böcker. De måste använda den publika katalogen i större utsträckning och börjar då reservera böcker i högre grad – transporterna ökar. Materialen tar alltså plötsligt helt nya vägar mellan biblioteken.

Bibliotek som har många besökare som lånar böcker på ett visst språk riskerar att drabbas negativt av flytande bestånd. Återlämnas böckerna på bibliotek där språket inte är lika populärt, riskerar de att fastna där. Böcker med många delar skingras och det kan också leda till ökade reservationer. Bibliotek belägna i centrum besöks av många, men när böcker och medier ska återlämnas kanske man återlämnar på hembiblioteket istället. Samlingar riskerar på detta sätt att snabbt utarmas med ökad arbetsinsats och ökade transportkostnader som följd.

Medier med flytande bestånd kan å andra sidan bli mer använda och utlåningen ökar. För medier som lånas ut ofta kan flytande bestånd fungera väl. Exempel på det är ljudböcker och deckare. Även helt nytukomna medier används effektivt med flytande bestånd. Dessa material ”fastnar” inte i hyllan utan används hela tiden. För mindre bibliotek med liten mediebudget kan flytande bestånd innebära att man får ett bättre och mer varierat bestånd.

Bibliotek som ska införa flytande bestånd måste samverka effektivt och ha liknande system vad gäller hyllsignum, genreindelning, märkning, reservationsystem och en väl planerad inköpsrutin.

Om man står inför valet att börja använda flytande bestånd är det viktigt att först ställa sig frågan vad man vill uppnå och vilka förutsättningar som finns. Det är lätt att fastna för mätbara faktorer som statistik och kostnadskalkyler – man måste också undersöka hur flytande bestånd påverkar verksamhetens alla delar och inte minst hur det påverkar låntagarna. Flytande bestånd kan vara en effektiv mediestrategi om det används på rätt sätt. ■

Biblioteks dagar i Kenya

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

En hel konferens fångad i ett gruppfoto i Kagamega/Kenya november 2013.

Kontrasterna är stora i ett land som är fattigt och samtidigt högteknologiskt utvecklat när det gäller den digitala infrastrukturen. Kontrasterna mellan en bibliotekskonferens i Kenya och en i Sverige finns också, men de är mindre än vad man kan tro.

AV HENRIETTE ZORN

VIKTEN AV ATT forskningsbibliotekarier arbetar läsfrämjande och inspirerar studenterna till att läsa för nöjes skull – inte bara för att klara sina studier och tentor samt nödvändigheten av att arbeta som "inbäddade bibliotekarier" bland studenter som ofta har så fullt upp med sina studier att de inte hinner ta del av de resurser som biblioteket kan erbjuda – det var några av de frågor som lyftes när den kenyanska biblioteksföreningen samlade till årskonferens i Kakamega i Kenya i slutet av förra året.

Som bekant har Svensk biblioteksförening ett samarbetsprojekt sedan 2010 med Kenyas biblioteksfore-

ning, Kenya Library Association (KLA), bla inom ramen för IFLA:s program Building Stronger Library Associations. Sedan 2010 har också konkreta erfarenhetsutbyten skett mellan de båda föreningarna. En svensk delegation med projektledarna Christina Tovoté och Leif Mårtensson i spetsen besökte Kenya i slutet av förra året för att övervara KLA:s konferens och årsmöte.

En bibliotekskonferens i Kenya är på många sätt en annorlunda upplevelse och ändå inte. Kenya har länge varit ett av östra Afrikas mest stabila länder. Men landet kämpar med en stor fattigdom, ekonomisk nedgång och nedslitna vägar och järnvägsnät. Man kämpar också mot en omfattande korruption. Det är ett land med enorma klyftor mellan fattiga och rika vilket också diskuteras nationellt, bla i stora dagstidningar som The Daily Nation som för en tid sedan kunde konstatera att antalet miljarärer har fördubblats på kort tid. Frågan är hur länge sådana diskussioner kan äga rum i pressen. För nu hotas den drygt tio år gamla pressfriheten i Kenya på nytt när parlamentet snabbt beslutade om en ny medielag. Den innebär att en ny och av regeringen tillsatt institution inrättas eller ges befogenheter att kraftigt bestraffa såväl tidningar som redaktioner och enskilda journalister.

Kontrasterna är stora i ett land som är fattigt och samtidigt högteknologiskt utvecklat när det gäller den digitala infrastrukturen. Det är också ett land som försöker komma igen efter terrorattentatet i ett köpcentrum i Nairobi i oktober 2013 samt ett attentat i Mombasa i december förra året och som lever med konsekvenserna efter valet 2007 som innebär att den sittande presidenten står åtalad inför den internationella brottsdomstolen (icc) i Haag.

Programmet till den kenyanska biblioteksföreningens motsvarighet till Svensk biblioteksförnings Biblioteks dagar, spikades samma natt som konferensen började och ändrades ännu en bit in i konferensen... för att sedan ändå inte följas. Temat för årets konferens var "Bibliotek- och informationsspecialisters roll i

FOTO: STEFAN ENGSTROM.

dynamiska och virtuella miljöer". 120 deltagare var enligt uppgift anmälda men anslöt sig gjorde endast ett femtiotal medlemmar. Ovanligt dålig anslutning men så ligger också Kakamega – cirka 40 mil väster om Nairobi och med knappt 40 000 invånare – lite avigt till för alla de som inte har råd att flyga, vilket torde vara de flesta. För representanter från tex från Mombasa tog det 24 timmar med buss – att det tar tid beror till största delen på mycket dåliga vägar. Som en bibliotekarie uttryckte det på konferensen: när vi inte ens har vägar, hur ska vi kunna göra någonting överhuvudtaget?

När bibliotekarier samlas till konferens i Kenya handlar det om forskningsbibliotekarier. Det finns väldigt få folkbibliotek i Kenya – cirka 40 i offentlig regi i ett land med 40 miljoner invånare. Det gör att forskningsbiblioteken i allt större utsträckning måste förhålla sig till frågor och behov som i Sverige i stor utsträckning hanteras av folkbiblioteken.

Man har också en helt annan inställning till extern finansiering eller sponsorerings – helt enkelt därför att man inte har något val, finansieringen från det allmänna ska täcka många behov. Därför är det inget konstigt ►►

De flesta av KLA:s medlemmar representerar forskningsbiblioteken. Längst till vänster, Christina Tovoté i den svenska delegationen.

"Frågorna som diskuteras i den här delen av världen är slående lika dem som diskuteras eller har diskuterats i vår del av världen. Dock förstås, utifrån olika utgångspunkter."

» – och ingen tycker heller det – att den lokala representanten för Kenyas största sockerproducent deltar och får utrymme på konferensen i Kakamega eftersom företaget sponsrat vattenflaskan som står på bordet framför varje deltagare.

När konferensen väl rullade igång – några timmar försent och efter hälsningsceremonier och gemensam bön till ovan för lyckade konferensdagar – med de olika presentationerna, kan man bara konstatera att frågorna som diskuteras i den här delen av världen är slående lika dem som diskuteras eller har diskuterats i vår del av världen. Dock förstås, utifrån olika utgångspunkter.

Där som här diskuterar man till exempel de utmaningar som upphovsrätten i en digital miljö ställer och där många användare inte får tillgång till den information som de har rätt till. Biblioteken har därvidlag misslyckats i att ta sitt ansvar, inte minst när det gäller distansundervisningen där också avsaknaden av tillgång till fysiska bibliotek är skriande. Flera som deltog i konferensen menar att KLA som branschorganisation måste agera som en lobbyingorganisation på nationell nivå i frågor som rör upphovsrätten.

Läskulturen i Kenya är svag, böcker och läsning är ingenting som gemene hen bryr sig särskilt mycket om, det vittnar flera om. De som tar sig vidare i livet till högre utbildning läser i första hand det de måste för att klara sina studier och tentor, få läser för nöjes skull. Just därför betonas numera vikten av att forskningsbibliotekarierna uppmuntrar och inspirerar till nöjesläsning – någonstans måste man börja för att stärka läskulturen hos kommande generationer. Därför är det heller inte ovanligt att forskningsbibliotek inrymmer ett litet barnbibliotek eller en barnhörna – som visserligen i första hand utnyttjas av anställda som har barn men även av allmänheten: "vi stänger inte dörren för någon...". Eftersom det finns så få folkbibliotek i landet tar forskningsbiblioteken ett ansvar och axlar därmed en dubbel roll – men engagemanget i det ansvaret kan vara mer eller mindre, det var uppenbart.

En student på masternivå i Kenya är inte sällan bara student utan även mamma eller pappa. Dagen kan börja vid 4-tiden på morgonen och sedan sluta vid midnatt utan andra pauser än möjligen en kort lunchrast. Möjligheten för biblioteken att nå studenterna med biblioteks- och informationstjänster i deras ofta tajta studieplaner och i en vardag som även rymmer barn är små om man inte får tillträde till lektionssalarna. "Inbäddade biblioteks- och informationstjänster" som ett praktiskt tillvägagångssätt för forskningsbiblioteken i Kenya, var fokus i en av konferensens presentationer. ■

FOTO STEFAN ENGSTRÖM

Edward Oswe, sedan februari 2013 generalsekreterare i KLA.

FAKTA

STARKARE TILLSAMMANS – ETT INTERNATIONELLT SAMARBETSPROJEKT

Under 2011 sjösatte Svensk Biblioteksförning ett långsiktigt samarbetsprojekt med Kenya Library Association (KLA). Valet föll på Kenya eftersom det var ett fokusland för bl a SIDA. I enlighet med tidigare policybeslut ska föreningen fördjupa sitt internationella utbyte i ett långsiktigt samarbete med något annat land inom ramen för SIDA:s fokusländer.

Nyckelorden i det engagemanget är samarbete – "tillsammans blir vi starkare". Utgångspunkten är bl a IFLA:s program Building Strong Library Associations, målsättningen att stärka KLA på ett sätt som gör att utvecklingen av de kenyanska biblioteken kan ske på plats och med stöd av Svensk biblioteksförning. Man stödjer också KLA genom att betala föreningens medlemskap i IFLA och genom att stödja deltagande på IFLA:s stora årliga konferens. Förutom workshops och erfarenhetsutbyten länarna emellan har KLA, sedan februari 2013, ett bemannat kansli i Nairobi där arbetet ensamt leds av Edward Oswe. Andra viktiga utmaningar för KLA som kommit till stånd under dessa första år av samarbete med Svensk biblioteksförning är utarbetandet av en strategisk plan för hur man vill arbeta med påverkansarbete, marknadsföring av olika bibliotekstyper och långsiktig finansiering men även hur man vill arbeta för att förankra sitt arbete i omvärlden, hos föreningens medlemmar och andra aktörer.

Smart, nätt, mobil. Plus lite till.

NYHET

Anette Plus bilderbokslåda
Kapacitet ca 140+70 (låda)
Format B930 x D410 x H750 mm.
Vit laminat
4334 Anette Plus 4.950,-
(hjulsets, 4485, tillkommer)

Det här är Anette Plus, vårt senaste tillskott i framgångsrika Plus-serien.

Frontexponering i tre etage samt en praktisk, platseffektiv låda undertill med två förvaringsfack.

Mycket spännande för de yngsta besökarna att upptäcka här, inte sant!

Eurobib
direct

52:an gjorde intryck – här som där

FOTO: STEFAN ENGSTROM

Katarina Möller och Hasan Kosic berättar om 52:ans verksamhet för de kenyanska kollegorna.

"52:an är alltså en kombination av bibliotek och ungdomsgård i ett och där man skapat en mötesplats för människor i alla åldrar med generösa öppettider (på fredagar har man tex öppet till midnatt)."

NÄR EN DELEGATION från Kenyas biblioteksörening gästade Biblioteksdagarna i Örebro i maj förra året ingick ett studiebesök på 52:ans kultur- och fritidscenter i Baronbackarna. Det besöket väckte stor förtjusning bland de kenyanska gästerna – så pass att Svensk biblioteksörening beviljade resestipendier till bibliotekarien Katarina Möller och fritidsledaren Hasan Kosic för att gästa den kenyanska biblioteksöreningens konferens och berätta om verksamheten i Baronbacka för en större grupp. Och det är också ett viktigt syfte i samarbetsprojektet mellan KLA och SB – nämligen att svenska bibliotek kan ingå i mer långsiktiga partnerskap med kenyanska bibliotek eller att ett erfarenhetsutbyte tex kan ske B & I-studenter emellan.

52:an är alltså en kombination av bibliotek och ungdomsgård i ett och där man skapat en mötesplats för människor i alla

åldrar med generösa öppettider (på fredagar har man tex öppet till midnatt). Förutom en integrerad ungdoms- och biblioteksverksamhet finns här även ett café, närvaron av olika lokala organisationer och initiativ samt en organiserad eftermiddagsverksamhet för 10–12-åringar efter skolan.

En av tankarna bakom den integrerade verksamheten i Baronbackarna är att med fokus på barn och unga öka tillgängligheten men också bidra till att utveckla barns och ungas kunskaper i svenska.

– Förr lockade fritidsgården fler pojkar än flickor men nu är det nästan tvärtom – antalet flickor är fler än tidigare, även i jämförelse med andra fritidsgårdar, berättade Hasan Kosic.

– Och fler pojkar än tidigare upptäcker biblioteket, fyllde Katarina Möller in.

Genom att arbeta integrerat, där även personalen sömlöst men med respekt för varandras professioner, kan täcka upp för varandra, har man lättare att nå de målgrupper man vänder sig till.

Det blev ingen omedelbar respons på 52:ans dragning – tystnaden lade sig över konferenssalen – men i pausen slöt flera upp (männen vände sig till Hasan, kvinnorna till Katarina) med frågor som hur det tex fungerar att mixa olika åldrar – gamla som vill ha det tyst på biblioteket och unga som vill rasa? Hur man talar till unga och vad har man för aktiviteter för unga som inte har så mycket att göra – alla barn gillar ju inte nödvändigtvis att läsa...

– En bibliotekarie ville att jag skulle komma och hälsa på honom på hans jobb för "we have big problems...", berättar Hasan Kosic.

Verksamheten på 52:an är en succé – men varför?

Receptet tycks vara bra planering, gott om tid att lära känna varandra över professionsgränserna, att arbetet sker på jämlika villkor och att man har kul!

HZ

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

Skriande behov av böcker

I SLUTET AV 2013 beslutade Svensk biblioteksförening att den årliga julgåvan på 10 000 kronor skulle gå till folkbiblioteket i Kakamega, norr om Kisumu i västra Kenya. Valet torde ha varit lätt. När den svenska delegationen från Svensk biblioteks-förening besökte biblioteket i samband med Kenyas biblioteksförenings årsmöte i november förra året, kunde man på plats se en välfungerande verksamhet, möta en engagerad personal och ett synnerligen välbesökt bibliotek men i skriande behov av nya media, framför allt böcker och det för barn. Omkring 1 300 barn är medlemmar och i snitt 350 barn besöker biblioteket varje dag, enligt bibliotekschefen Raymond Osiro. Motsvarande besöks-siffra för vuxna är cirka 500 per dag. Man satsar mycket och med stort engagemang på barnverksamhet och barns läsning är prioriterad. Inrymt i barnbiblioteket finns till och med en småbarnshörna med madrasser där de allra minsta kan sova middag om de behöver.

Det är inte så att det är glest på hyllorna på biblioteket i Kakamega men böckerna är gamla och mycket slitna på grund av den stora efterfrågan. Mycket i samlingarna är donationer – från UNESCO, från den större staden Kisumu som ligger cirka två timmars bilfärd från Kakamega samt från de nordiska länderna, främst Norge.

– Barnen som kommer hit är duktiga läsare men vi inser mer och mer att det finns behov av uppsökande verksamhet för att nå dem som inte kommer hit, säger Fabian, bibliotekets barnbibliotekarie.

– Samtidigt, säger han klokt, måste man närma sig barnen med stor ödmjukhet – alla barn tycker kanske inte att det är så roligt att läsa utan behöver andra aktiviteter.

Biblioteket är byggt 1972 och dess olika avdelningar slingrar sig runt en öppen innergård. På vuxenavdelningen sitter studenterna och pluggar – i tystnad – för i Kenyas bibliotek råder tystnad, även på barnavdelningen. Internetuppkoppling finns till självkostnadspris men bredbandskapaciteten är dålig och datorerna gamla. Detsamma gäller de audiovisuella medierna.

– Vi budgeterar varje år för nyare datorer men på senare år har vi drabbats hårt av nedskärningar, berättar Raymond Osiro.

Ändå – ambitionsnivån är hög på listan över den service man erbjuder – förutom att tillhandahålla en bra miljö som kan stimulera till läsning – arrangerar man tex aktiviteter för både barn och vuxna under nationella helgdagar samt ordnar läsecirklar där man bland annat försöker nå mammor med små barn. ■ HZ

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

"Barnen som kommer hit är duktiga läsare men vi inser mer och mer att det finns behov av uppsökande verksamhet för att nå dem som inte kommer hit."

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

Kritik och raka puckar

DET ÄR SISTA dagen på Kenyas biblioteksdagar – det innebär summering och senare på dagen ett årsmöte där i stort sett hela styrelsen i Kenyas biblioteksförning ska väljas på nytt. Inte minst ska en ny ordförande ta över efter Constatine Nyamboga som varit en nyckelperson i samarbetet med Svensk biblioteksförning och som enligt många skapat aktivitet i en, under ganska många år, slumrande förening.

Under förmiddagen har medlemmarna blivit ombudade att höja sina röster och bidra till diskussionen kring enskilda presentationer men även att summera konferensdagarna. En man bland deltagarna beklagar sig över kvaliteten på presentationerna: "Varför ska vi komma hit och sitta och höra samma presentationer som vi hörde för ett år sedan..."

Varpå sittande ordförande, som varit med och valt ut alla presentationerna till konferensdagarna replikerar att han för sin del tycker att bara 2–3 av dem håller anständig kvalitet. Onekligen en smula kuriöst och säkert inte kul för de som lagt ned en viss möda på sina sk papers.

Jag har också tidigare under konferen-

"Hennes innerliga önskan är att valet av delvis ny styrelse och ny ordförande kommer att innebära en nystart för föreningen – en som är transparent och som ser till medlemmarnas intressen."

sen noterat att de få som inte håller sig till agendan eller dristar sig till att på något sätt kritisera sin förening tystas i ganska bryska ordalag. En deltagare lyfte tex frågan om att medlemmar som arbetar på fältet, exempelvis skolbibliotekarier, är frånvarande på konferensen eftersom de många gånger inte har råd att åka.

– Hur ska vi kunna stärka vår läskultur om de som arbetar i verksamheten och på fältet inte är här. En uppgift för KLA borde också vara att avsätta medel för att kunna

rekrytera nya medlemmar. Det finns en bristande medvetenhet bland medlemmarna om vägen framåt eftersom vi inte vet vilka visioner som KLA har, vi är utestängda.

Svaret från mötesordföranden blev något i stil med: det här är inte en fråga för det här mötet, ta ditt ansvar som medlem och agera proaktivt istället.

Betecknande är att hela styrelsen är som bortblåst – ingen är närvarande för att svara på kritiken. Sedan ett dygn sitter de i spridda grupper i möten inför valet av ny styrelse.

Dessa iakttagelser bekräftas av Grace Were, som även hon är kritisk till föreningen. Hon är medlem i Kenyas biblioteksförning, arbetar som bibliotekarie på Kenyas nationella kommission för mänskliga rättigheter och deltar på Kenyas biblioteksdagar och årsmöte huvudsakligen för att för kommissionens räkning övervaka valet av ny ordförande och nya ledamöter till KLA:s styrelse.

– Jag ber för ett nytt ledarskap som kan axla sin uppgift utan egenintresse och bidra till att skapa en förening som kännetecknas av transparens. Ledningen i KLA har varit en katastrof. Medlemmar som kritiserar föreningen tystas och det förekommer mycket intern kritik. Den kritiken handlar om att ledningen klamrar sig fast vid sina positioner i evighet – även om de avgår agerar de i bakgrunden via upparbetade nätverk. Kritiken som förekommer är också att ledningen handlar i egenintresse och inte i medlemmarnas. Jag önskar att jag hade handfasta bevis för det här men what goes around comes around, säger Grace Were.

Hennes innerliga önskan är att valet av delvis ny styrelse och ny ordförande kommer att innebära en nystart för föreningen – en som är transparent och som ser till medlemmarnas intressen.

– Varför sponsrar inte KLA en student i bibliotekarieutbildning som inte har råd med avgiften? Istället åker bibliotekscheferna och andra höjdare som får allt betalt. Varför ligger det bara ett utkast till stadgar på KLA:s hemsida? När kommer den slutgiltiga versionen? Den frågan har ställts och till svar får man att det är på gång, att

FOTO: HENRIETTE ZORN

Grace Were, bibliotekarie på Kenyas kommission för mänskliga rättigheter, hoppas att den nya styrelsen för Kenyas biblioteksförning ska bidra till en transparentare organisation.

det ska ses över och omarbetas. Men det är väldigt lätt att bryta mot stadgar som inte är fästa i ett slutgiltigt dokument och ständigt under omarbetning, menar Grace Were.

Hon känner tex inte till om samarbetet mellan den svenska biblioteksförningen och den kenyanska, och hur skulle hon.

– Jag har inte sett någon årlig ekonomisk rapport. Den borde ligga online KLA:s hemsida. Frågan har rests men liksom med allt annat: de försöker få en att tro att arbete pågår men många anser att de bara arbetar för sig själva.

När valet av ny ordförande och ny styrelse väl var genomförd tycktes majoriteten i församlingen på det hela taget vara nöjda, även Grace Were. På själva valproceduren fanns inget att anmärka: utdragen och grundlig där i de flesta fall flera kandidater ställdes mot varandra varpå omröstning skedde på små papperslappar som sedan räknades och redovisades in publicum.

I sitt tal till den nya styrelsen betonade Leif Mårtensson, projektledare för samarbetet mellan biblioteksförningarna i Sverige och Kenya, vikten av att KLA är en öppen och transparent förening och att dess stadgar äntligen färdigställs i ett slutgiltigt dokument.

HZ

Gratisprincipen viktig i Kenya

FOTO: STEFAN ENGSTRÖM

I Kenya arbetar man för att de statliga folkbiblioteken på sikt ska bli ett kommunalt eller regionalt ansvar och helst ska de också bli fler. Och ekonomi är ett ständigt spörsmål.

AV HENRIETTE ZORN

BURUBURU ÄR EN relativt välmående förort i utkanten av centrala Nairobi. Här har Kenya Library Association (KLA) numera sitt kontor och det i samma hus som den centrala statliga instansen för Kenyas biblioteksnät – Kenya National Library Service (KNLS). KNLS – ett slags statligt paraply för dels Kenyas nationalbibliotek, dels landets 40 folkbibliotek – sorterar direkt under ministeriet för kulturarv och kultur. Den statliga paraplyorganisationens policy är att ”arbeta för att ge aktuella, relevanta och tillgängliga biblioteks- och informationstjänster som genomgående möter användarnas behov.”

Utöver de statliga biblioteken finns ett antal privata bibliotek och även skolbibliotek. Någon biblioteksstatistik finns inte men Richard Atuti, verkställande direktör på KNLS, säger att cirka 800 är anställda på

KNLS-bibliotek (dvs offentligt finansierade biblioteken) runt om landet.

Kenya antog 2010 en ny författning som bland annat stipulerar etablering av folkbibliotek i landets regioner och parallellt pågår också en process av decentralisering av folkbiblioteksverksamheten där kommuner och regioner i allt större utsträckning tar över ansvaret.

KNLS ser biblioteken som en aktiv kraft för förändring – inte bara i fråga om att stärka den svaga läskultur som finns i Kenya utan även när det gäller att upprätthålla läskunnigheten genom att se till att biblioteksservice är tillgänglig för så många kenyaner som möjligt i hela landet.

Fattiga områden på landsbygden och i städerna får bättre möjligheter att hantera sina problem och driva förändringar om de har tillgång till information som är ►►

Folkbiblioteket i Buruburu hör till ett av Kenyas största.

Richard Atuti är optimistisk men oroar sig för en framtid då regeringen inte längre kommer att stödja de statliga biblioteken i Kenya i samma omfattning som idag.

FOTO: HENRIETTE ZORN

► relevant och behovsanpassad. Ett nätverk av folkbiblioteken, menar man alltså, spelar inte bara en viktig roll i att bekämpa fattigdom och analfabetism utan även – precis som på många andra håll i världen – för att stimulera allmänhetens intresse för böcker och för att främja läsning för kunskap, information och nöje, dvs utanför det formella lärandet.

Hittills har etableringen av fler folkbibliotek i landet inte varit så framgångsrik eller som Richard Atuti uttrycker det:

– Vi är inte där ännu, tyvärr. Men en process pågår.

Detta gäller även kommunaliseringen av folkbiblioteksverksamheten, diskussioner som också inbegriper vilken roll nationalbiblioteket i framtiden ska ha.

De diskussioner som förts på olika nivåer har handlat om mottagligheten, viljan och intresset hos både kommuner och regioner att ta ett större ansvar för biblioteksverksamhet.

– Det har landat i att vi som representanter för staten ställer villkor: om ett bibliotek ska bli kommunalt ska det ske på eget initiativ och inte utifrån dekret uppifrån. Man ska vidare ha kapacitet för att kunna driva bibliotek för att säkra deras överlevnad och vi ställer krav på återrapportering av verksamheten, berättar Richard Atuti.

Även om man idag har ett starkt stöd från regeringen är det, enligt Richard Atuti, ett ständigt spørsmål

"Även om man idag har ett starkt stöd från regeringen är det, enligt Richard Atuti, ett ständigt spørsmål och en kamp för hur man på sikt ska upprätthålla en offentligt stödd biblioteksservice i Kenya som är tillgänglig och gratis."

hur man på sikt ska upprätthålla en offentligt stödd biblioteksservice i Kenya som är tillgänglig och gratis. Statens stöd är en droppe i havet och beroendet av stöd från externa partners är stort. I dagsläget får de offentliga biblioteken stöd från olika institutioner och organisationer som tex den kenyanska kommunikationskommissionen (e-resurser, ny teknik), den amerikanska ambassaden i Kenya (tex för utbyggnad av folkbibliotekets barnavdelning i Kisumu – Obamas hemstad), Goetheinstitutet och inte minst från brittiska Book Aid International som i år har donerat 80 000 nya böcker till Kenya via KNLS.

Många av dessa böcker återfinns i KNLS stadsdelsbibliotek i Buruburu, ett av de två folkbibliotek som finns i Nairobi och som samtidigt är det största i hela Kenya. Vad man nu menar med det största? Antagligen till ytan för det är ett bibliotek som breder ut sig i flera våningsplan med en spatsiös barnavdelning i gatuplanet, föga möblerad men med stora ytor för lek och samvaro. I våningsplanen högre upp finns vuxen- och ungdoms-avdelning, tidskrifter, hälsohörna med aidsinfo, datorer och gott om studieplatser bland hyllor med referenslitteratur. Det kan tyckas med våra mått mätt lite slitet och påvert både beträffande möblemang och samlingar – ändå torde detta stadsdelsbibliotek med sina 17 anställda relativt sett hålla en hög standard i jämförelse med många andra bibliotek i Kenya. Och välbesökt är det – omkring 1 800 besökare dagligen, ännu fler kring nationella helgdagar.

Richard Atuti fruktar den dagen när regeringen inte längre stödjer de statliga biblioteken i samma omfattning – för det kommer den inte att göra i all evighet. Då kan det bli frågan om att avgiftsbelägga verksamheten – även om det går på tvärs mot hela folkbibliotekstanken. Helt gratis är det i dagsläget inte heller. På de offentligt finansierade biblioteken i Kenya tillämpar man medlemsavgifter: 300 kenyanska shilling/år för vuxna (cirka 23 svenska kronor) och 20 KES/ år för barn (cirka 1,50 kronor). ■

Nya bibliotekslagen:

Bäddar för diskussioner framöver

Den 1 januari i år trädde den nya bibliotekslagen i kraft. Vilka är de viktigaste förändringarna och hur ska man tolka dessa? BBL frågade Svensk Biblioteksförenings Caroline Fellbom Franke och Martin Engman.

AV HENRIETTE ZORN

De viktigaste förändringarna i den nya lagen i förhållande till den gamla?

– Överhuvudtaget är den nya lagen tydligare men även mer omfattande än den tidigare. Den klargör vad som avses med det allmänna biblioteksväsendet och dess syfte och ändamål. Man har tagit intryck av IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest och lagen tar upp bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och deras roll för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Även bibliotekens betydelse för att främja litteraturens ställning lyfts fram. Den nya lagen förtydligar och utvidgar bibliotekens uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa prioriterade grupper. Till skillnad från tidigare omfattas nu tex även högskolebiblioteken. Folkbiblioteken får nu ett uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, säger Caroline Fellbom Franke, jurist.

Nämn några inslag i den nya lagen som förtjänar att lyftas upp lite extra? Varför och vad de innebär?

– Lagen innehåller en särskild skrivning om att folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. För att det ska vara uppfyllt får utbudet inte styras av ideologiska eller religiösa påtryckningar. Begreppet kvalitet innebär bl a att folkbiblioteken ska göra ett aktivt urval baserat på kvalitetskriterier när de planerar inköp, upphandlar tjänster eller genomför gallring av bokbestånden. Hur biblioteken ska förhålla sig till de nyinförda begreppen tror jag blir en viktig och spännande diskussion framöver. Vidare är det nu tydligt uttryckt att allmänheten på folkbiblioteken avgiftsfritt ska få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform – på rak svenska innebär det att utlåning av e-böcker ska vara avgiftsfri för användarna.

Carolin Fellbom Franke, jurist.

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Martin Engman, samhällspolitisk sekreterare.

FOTO: ELISABETH OHLSON WALLIN

Är lagen glasklar ifråga om hur man ska tolka den?

– Det finns ofta utrymme för tolkning av lagar, det gäller även den nya bibliotekslagen. För att helt förstå innebörden av en paragraf och vad lagstiftaren haft för avsikt kan man behöva gå till förarbetena och läsa närmare, säger Caroline Fellbom Franke vidare.

Den tidigare lagen ansågs vara allmänt hållen och tandlös eftersom inget ansvarsutkrävande stadgades? Det finns inte heller i den nya lagen som ju – vilket kulturministern betonat – är en ramlag. Vad händer om man bryter mot bibliotekslagen och vart vänder man sig?

– Det är riktigt att bibliotekslagen är en ramlag som anger övergripande principer och riktlinjer för det offentligt finansierade biblioteksväsendet. Den ger förvisso skyldigheter för det allmänna att ge en enskild tillgång till biblioteksverksamhet, men inte den enskilda en möjlighet att kräva en rättighet av ett visst slag. Om det däremot fattas ett kommunalt beslut som innebär att biblioteksverksamheten utarmas på ett sådant sätt att kraven i lagen inte uppfylls, kan man begära en laglighetsprövning enligt 10 kap. 8 § kommunallagen (1991:900). Beslutet överklagas skriftligt till förvaltningsrätten inom viss tid efter att beslutet meddelas. Skolbibliotek regleras närmare i skollagen. Statens skolinspektion är ansvarig statlig tillsynsmyndighet för verksamhet som bedrivs enligt skollagen.

Martin Engman, sätter Svensk biblioteksförening punkt nu ifråga om lagen och lägger den till handlingarna eller kommer arbetet att fortsätta tex i sådant som rör implementering etc?

– Vi välkomnar att den nya lagen vässats. Samtidigt fortsätter vi att arbeta för ytterligare skärpningar. Det gäller främst att lagen bör kräva att biblioteksmyndigheten antar en samlad nationell strategi eller plan för biblioteksväsendet. Regeringen skriver i sin proposition, och även riksdagens majoritet och opposition skriver i utskottsbetänkandet, att KB kan ta fram en sådan plan eftersom det ligger inom myndighetens uppdrag.

Samtidigt menar KB att de behöver ett särskilt uppdrag och resurser för att ta fram en nationell plan. Varken regeringen eller oppositionen har avsatt extra medel för detta. Denna fråga kommer Svensk biblioteksförening inte att släppa förrän Sverige verkligen har en plan. – Vi vill också att bibliotekslagen kompletteras med krav på bemanning och kompetens, avgiftsfrihet för alla medier, samt en myndighet med ansvar för uppföljning av lagen. En skärpt bibliotekslag är på plats. Nu gäller det att lagen tillämpas också. Eftersom lagen inte är så detaljerad blir det avgörande hur den tolkas. Svensk biblioteksförening kommer därför att presentera ett material som hjälp för tolkningen, säger Martin Engman, samhällspolitisk sekreterare. ■

Mer om bibliotekslagen på sid 42.

Avveckling pågår

Hjälpmedelsinstitutets bibliotek avvecklas när myndigheten ska uppgå i Handisam. Överhuvudtaget tycks special- och myndighetsbibliotek ha en tendens att försvinna helt eller krympa vid myndighetssammanslagningar.

AV ÅSA EKSTRÖM

HJÄLPMEDELSINSTITUTET I STOCKHOLM har i dagsläget ett femtiotal medarbetare och hälften räknar med att få jobba kvar när myndigheten uppgår i Handisam, som även får ett nytt namn, Myndigheten för delaktighet. Avdelningen i Göteborg drivs dock vidare i ny regi under namnet HjälpmedelsCenter. Första maj i vår ska sammanslagningen vara genomförd och troligtvis är det Handisam som flyttar in i Hjälpmedelsinstitutets lokaler i Sundbyberg. För ytor finns och rymligt blir det även när dagens fysiska bibliotek har tömts på sitt innehåll och lagts ner. Biblioteket ger service åt anställda på myndigheten men även åt anställda inom stat och kommun samt studenter, föreningar och organisationer. Biblioteket har varit ett öppet bibliotek med extern låneverksamhet där fokus legat på funktionshinder, rehabilitering och tillgänglighet. När jag kommer till biblioteket står vaktmästaren och ställer upp böcker i hyllorna. Det visar sig att det är böcker från magasinen som utlyses. All ska bort! Stopp för utlån och fjärrlån är redan infört och beståndet för Hjälpmedelsinstitutet tas bort ur Libris första mars. Den största delen av samlingen hamnar på Forum för funktionshinder Stockholm, men även på bland annat Medicinhistoriska museet i Uppsala, KIB, SUB, Sophiahemmet och KB.

– Det är sorgligt att Nordens största sammansatta samling med litteratur om funktionsnedsättningar, hjälpmedel och tillgänglighet, splittras när biblioteket försvinner, konstaterar de två uppsagda bibliotekarierna Marit Yngvesson och Anne-Marie Tärnström.

Marit Yngvesson är 50 år och har jobbat tjugo år på Hjälpmedelsinstitutets bibliotek. Hon jobbar även med visningar av myndighetens och Micasa Fastighets två visningslägenheter för äldre och personer med funktionshinder. Från 1 maj är hon arbetslös. Bibliotekarien Anne-Marie Tärnström, 58 år, har jobbat i elva år på Hjälpmedelsinstitutet och har haft turen att få ett nytt jobb på Järfälla folkbibliotek. Under intervjun sitter myndighetens pressansvarige Johanna Grönkvist med.

På frågan om det inte är lite obegripligt att i en tid där det fokuseras mycket på funktionshinder, diagnoser och hjälpmedel, lägga ner just Hjälpmedelsinstitutets bibliotek, nickar de bägge bibliotekarierna samstämmigt.

– Självklart, det tycker vi också. Man tror felaktigt att det inte behövs ett bibliotek eftersom "allt är digitaliserat". Men faktum är att många yrkesverksamma kommer hit för att läsa tidskrifterna på plats, säger Ann-Marie Tärnström och blickar ut över den enda fysiskt kompletta tidskriftssamlingen inom ämnesområdet.

– Dessutom jobbar vi med omvärldsbevakning som många kommer att sakna. Det är jag övertygad om, säger Marit Yngvesson.

Varför man beslutat om nedläggning råder det viss oklarhet om, men pressansvarige pekar på olika uppdrag.

– Vår kärnverksamhet är av mer operativ karaktär medan Handisams är mer strategisk. Det gäller nog även bibliotekets verksamhet, menar Johanna Grönkvist.

Reaktionerna på nedläggningsbeslutet har inte uteblivit. Många besökare tycker att det är tråkigt att ett välfungerande bibliotek med samlad kunskap inom detta område läggs ner och splittras, berättar Anne-Marie Tärnström. Även på Biblist kunde man läsa följande reaktioner när beslutet om avveckling blev känt: *"Så trist att den här typen av biblioteksverksamhet sällan uppmärksammas i media. Alltför många myndighets- och specialbibliotek avvecklas i det tysta och beståndet skingras för vinden. Ingen höjer ett ögonbryn och en massa intressant information och forskning försvinner."*

Det tycks råda en nedläggningstrend överlag. När Högskoleverket lades ned årsskiftet 2012/2013 och verksamheten flyttades till två nya myndigheter, Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet, försvann både bibliotek och bibliotekarie. Motiveringen var bland annat att man inte hade plats för ett bibliotek! Myndigheterna som läggs ner för att kort därefter uppstå i en ny form (och namnbyte) har uppdrag av regeringen och respektive departement. Det fiffiga i beslutsgången är ofta att i utredningar och uppdragsformuleringar nämns sällan bibliotek i de officiella dokumenten. Vilket innebär att kritik eller synpunkter på eventuella biblioteksnedläggningar sällan ges innan beslut fattas. Men enligt Svensk biblioteksförnings nätverk för special- och myndighets-

"Det är sorgligt att Nordens största sammansatta samling med litteratur om funktionsnedsättningar, hjälpmedel och tillgänglighet, splittras när biblioteket försvinner."

bibliotek och dess kontaktperson Pia Bagge, är det inte riktigt så enkelt som att just sektorn special- och myndighetsbiblioteken krymper.

– Det är snarare så att det blir fler informations(söknings)specialister i en tid när efterfrågan på biblioteks- och informationskunskap ökat. Samtidigt har kanske det fysiska biblioteket krympt eller försvunnit men beståndet utökats, som exempelvis är fallet på Folkhälsomyndigheten, menar Pia Bagge.

Folkhälsomyndigheten är en ny statlig myndighet som övertagit nedlagda Smittskyddsinstitutets och Folkhälsoinstitutets ansvarsområden och även Socialstyrelsens arbete kring miljöns påverkan på hälsan samt miljö- och folkhälsorapporteringen. Omkring 450 anställda arbetar på Folkhälsomyndigheten i Solna och Östersund.

En motsatt trend visar fd Arkitekturmuseet på Skeppsholmen som numera heter Arkitektur- och designcentrum. 1962 bildades stiftelsen som 1978 resulterade i ett statligt övertagande. Arkitektur- och designcentrum huserar idag i samma prisade byggnad som Moderna museet på Skeppsholmen i Stockholm, en skapelse av den spanske arkitekten Rafael Moneo som 1998 passande nog fick Kasper Sahlins pris för just Arkitekturmuseet.

– Biblioteket har numera två anställda bibliotekarer vilket man inte hade för fyra år sedan. Så visst satsas det på biblioteket, berättar bibliotekarien Lena Wranne.

Beståndet består av 24 000 böcker och ett sjuttioaltdiskrifter om det mesta som rör arkitekter och arkitektur. Den största delen kommer från svenska arkitekter, arkitekturhistoriker och institutioner med anknytning till ämnesområdet.

– Vårt unika uppdrag innebär att vi jobbar för att stärka arkitekturens och designens värde och betydelse för den enskilda individen och samhällsutvecklingen. Vi arbetar i det enda intakta rummet som är ett härligt rum att vara i, tycker bibliotekarien Lena Wranne.

Bibliotekarierna arbetar även med samlingarna. Men trots utredningar och satsningen som slutligen ledde till att man slogs ihop med Designmuseet, nämns

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

inte biblioteket i Kulturdepartementets uppdrag för Arkitektur- och designcentrum. Lena Wranne menar att det innebär att verksamheten i praktiken inte är lika skyddad som den övriga verksamheten på Arkitektur- och designcentrum.

– Jag var nyligen på nätverksmöte för myndighets- och specialbiblioteken. Det var oerhört inspirerande att höra andra berätta om sin verksamhet, exempelvis Daniel Forsman från Chalmers UB som i praktiken ifrågasatte Libris eftersom expansionen vid hans eget bibliotek rör miljontals e-resurser...

– Vi behöver varandra för att vässa argumenten och bli starkare bibliotek!

Ulrika Domellöf-Mattsson på Naturvårdsverkets bibliotek var en annan i nätverket som satte avtryck när hon sade vad hon tyckte. Beslutet att stänga Naturvårdsverkets bibliotek för besök och enbart hålla öppet på webben, förkastade hon:

"En viktig dörr för kontakt med allmänheten har stängts. Det är ingen bra känsla när ett framgångsrikt bibliotek inte ens är öppet för folk!" ■

– Det är sorgligt att Nordens största sammansatta samling med litteratur om funktionsnedsättningar, hjälpmedel och tillgänglighet, plötsligt splittras, säger Anne-Marie Tärnström och Marit Yngvesson.

Lättlästutredningen:

MTM nyanserar sitt remissvar – och CFLL kompletterar sitt

AV HENRIETTE ZORN

REMISSRUNGAN FÖR LÄTTLÄSTUTREDNINGEN gick i mål i januari i år. Som bekant föreslås att verksamheten vid Centrum för lättläst tas över av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), något som oroar Centrum för lättläst (CFLL) sedan förslaget blev känt (se BBL nr 8/2013) men kanske inte minst efter MTM:s remissvar blev offentligt (biblioteksbladet.se 11 december 2013).

Strax före jul vädrade företrädare för fyra organisationer, däribland Ann Katrin Agebäck, direktör Centrum för lättläst, sin oro i en debattartikel i DN:

”Om MTM organiserar verksamheten enligt sitt remissvar kommer Centrum för lättläst inte längre att finnas kvar. Det innebär att den unika, samlade kompetensen om att göra lättlästa nyheter, böcker och samhällsinformation som byggts upp tillsammans med läsarna i 30 år riskerar att slås sönder över en natt”.

Företrädarna menar att följderna av förslaget blir att färre lättlästa böcker ges ut, att böckerna på sikt enbart kommer att finnas digitalt och bara tryckas på efterfrågan vilket i sin tur leder till att det blir svårare för läsarna att hitta böckerna på exempelvis biblioteken. Vidare att Tidningen 8 Sidor på sikt upphör som papperstidning.

I Svt:s Kulturnyheterna i början av januari uppmärksammades Lättlästutredningens förslag på nytt där Ann Katrin Agebäck varnade för riskerna med det förslag som ligger, nämligen att allt färre får tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation på lättläst svenska och att det blir ett demokratiskt problem i förhållande till dessa målgrupper. Centrum för lättläst har därtill kompletterat sitt remissyttrande med ytterligare synpunkter för att tydliggöra vad ett övertagande av verksamheten inom ramen för MTM i praktiken skulle innebära för de svagaste läsarna, enligt CFLL.

Med anledning av debatten valde MTM i sin tur att på sin hemsida förtydliga och nyansera vissa punkter i sitt remissvar, bland annat att 8 SIDOR ska finnas kvar också i tryckt form så länge den efterfrågas.

– Ett annat förtydligande är att de tryckta LL-böckerna ska finnas i en biblioteksupplaga för utlåning men att efterförsäljningen sker via print on demand, säger Roland Esaiasson, generaldirektör på MTM.

Beträffande den kompetens som byggts upp inom ramen för CFLL säger MTM också i sitt förtydligande att ”merparten av CFLL:s personal följer med in i MTM för

att säkerställa kompetensen för det lättlästa materialet”.

Roland Esaiasson förstår den oro som finns på Centrum för lättläst men säger att verksamheten inte kommer att försvinna.

– Man avvecklar stiftelsen för Centrum för lättläst men verksamheten fortsätter – det är organisationen och formerna för hur man arbetar som förändras. Det är en naturlig del i en sammanslagning av två verksamheter. Det viktiga är att det lättlästa materialet utvecklas och får nya kanaler så att en större andel människor får del av det materialet.

– Jag kan mycket väl förstå att man på CFLL är orolig som organisation: vad händer med mig, vad händer med mitt jobb, hur ska det bli? Det har jag stor respekt för.

På frågan om det ändå inte finns en risk att den kompetens som byggts upp inom ramen för CFLL inte tillvaratas när vissa delar av verksamheten ska upphandlas externt svarar Roland Esaiasson:

– Det är klart att man ska peka på att det finns en risk men då kommer det an på oss att se till att undanröja den risken. Vi vill inte utveckla något som har dålig kvalitet, vi är inte precis kända för att skapa dåliga förutsättningar för personer med funktionsnedsättningar. Vi har höga ambitioner med att utveckla det här i en riktning till någonting bättre.

REMISSVAR – ETT SAMMANDRAG:

Många är positiva till inrättandet av ett Nationellt kunskapscentrum men flera remissinstanser är antingen frågande till eller väljer att inte ta ställning till om det ska ske inom ramen för Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Inte oväntat är **Centrum för lättläst** tveksamt till utredningens förslag (SOU 2013:58) om att statens insatser för lättläst överförs till MTM – det skulle skapa fler nackdelar än fördelar för svaga läsare, menar man och föreslår en återremittering för vidare utredning (se även BBL nr 10/2013). Något som även **Föreningen Bibliotek i Samhälle** (Bis) ställer sig bakom som överhuvudtaget är mycket kritisk till utredningens förslag. Också författare, illustratörer m fl knutna till LL-förlagets verksamhet har skrivit ett ytt-

rande där man bl a föreslår en återremittering av förslaget där man grundligare utreder organisationsformen.

Inte oväntat välkomnar man från **Myndigheten för tillgängliga mediers** sida förslaget om att inordna Centrum för lättläst i myndigheten.

I sitt yttrande skriver MTM att en sammanslagning av Centrum för lättläst i MTM "ger en påtagligt ökad samhällsnytta när de gemensamma resurserna används optimalt." Tillsammans, menar MTM, kan man erbjuda allt bättre tjänster och produkter som stöd för ett demokratiskt och jämlikt samhälle där alla kan delta på sina egna villkor.

MTM föreslår i sitt yttrande att:

- MTM ska utveckla ett kunskapscenter och ett brukarråd för hela området tillgängliga medier där lättläst ingår som en viktig del.

- Nyhetstidningen 8 sidor ska finnas kvar och dessutom utvecklas till att även bli en kostnadsfri tillgänglig e-tidning och taltidning.

- Förlagets utgivning koncentreras till lättläst litteratur där behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella marknaden. Utgivningen framställs dessutom som kostnadsfria e-böcker, talböcker och i förekommande fall som punktskriftsböcker.

Man avstyrker betänkandets förslag om begränsningar eller uppdelning i primära och sekundära målgrupper. Inte heller anser man att en åldersgräns på 18 år är relevant. Man avstyrker också betänkandets förslag angående Lättläst i skolan och föreslår att det särskilda uppdraget att främja och öka utbudet av lättlästa nyheter och böcker för skolbruk ska fortsätta.

Svensk biblioteksforening tillstyrker att statens insatser för lättläst flyttas över till MTM men avstyrker genomgående utredningens förslag att dela upp användarna av lättläst i två målgrupper, en primär och en sekundär. Liksom MTM avstyrker man förslaget om att dra in det särskilda uppdraget avseende Lättläst i skolan. Svensk biblioteksforening betonar vikten av att den kompetens som finns inom CFLL tas till vara och att det är viktigt att bibehålla litteratur och lättläst nyhetsinformation i tryckt form samtidigt som den produceras digitalt. Att det nationella kunskapscentret ska

Ann Katrin Agebäck varnar för riskerna i Svt när allt färre får tillgång till litteratur.

– Verksamheten fortsätter – det är organisationen och formerna för hur man arbetar som förändras, säger Roland Esaiasson.

ansvara för den lättlästa litteraturen ställer sig Svensk biblioteksforening bakom men anser inte, som utredningen anger, att uppdraget ska begränsas till bara dem med behov som inte kan tillgodoses av den kommersiella marknaden. Här ser man en risk för att utgivningen av lättläst totalt sett kommer att minska – även kvalitativt.

Också **Kungliga biblioteket** är positivt till att införa CFLL i MTM men har liksom flera andra remissinstanser synpunkter på förslagens uppdelning i primära och sekundära målgrupper. Man vänder sig också mot att utgivningen av lättläst ska vara riktad mot en smalare målgrupp. Detta öppnar upp en större marknad för fler och andra aktörer men för bibliotek och skolor innebär detta också mer inköpsarbete för att täcka hela spektrat. Det i sin tur ställer höga krav på kunskap om olika leverantörer, utbud och målgruppsanpassad inriktning.

KB invänder mot utredarnas förslag om en separat databas för lättläst material och menar att de lättlästa medierna för tillgänglighetens och översiktens skull bör samlas i den nationella katalogen Libris där MTM:s samtliga talboksposter redan finns sökbara.

Sveriges Kommuner och Landsting betonar att det är av stor vikt att de av utredningen föreslagna förändringarna inte medför ökade omkostnader för kommuner och landsting att fullgöra sina uppdrag inom utbildnings- och biblioteksverksamhet.

Ekonomiska analyserna bör utredas ytterligare, liksom konsekvenserna, anser flera remissinstanser som **Statens kulturråd** (som i övrigt är positivt till att CFLL:s verksamhet överförs till MTM), **Nationella skolbiblioteksgruppen** och **Riksförbundet För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning** (FUB) som även, i likhet med Kulturrådet och flera andra remissinstanser tycker att förslaget att låta en statlig myndighet ge ut en nyhetstidning är ytterst märklig och skriver: *Det är emellertid en grundbult i vårt samhälle att pressen står helt fri i förhållandet till myndigheter och förvaltningar. Det hjälper inte att utredaren föreslår att generaldirektören för MTM ska utse en oberoende chefredaktör. Endast det faktum att en statlig myndighet har inflytande över tidningen innebär att tidningen inte skulle vara fristående. Det här förslaget måste därför skrotas.*

FUB är överhuvudtaget kritisk till att CFLL:s verksamhet överförs till MTM. ■

Tvåra kast i Hällefors

I början av året beslöt Hällefors bildningsnämnd med dåvarande ordföranden Stefan Backius (V) i spetsen att ta tillbaka driften av biblioteket i Hällefors. Men den nya kommunledningen har nu förlängt entreprenaden till september 2015.

AV ÅSA EKSTRÖM

DEN GAMLA BRUKSORTEN i nordvästra Västmanland var förr en av Sveriges Kommuner och Landstings centralastål- och järnstäder. För tjugo år sedan ville Hällefors starke man, fd kommunalrådet Pentti Supponen (S), förändra bruksorten till en kultur- och kunskapsort. Han drev på och genomförde form- och designutbildning, restauranghögskola och skulpturparker. En viss förklaring kan vara att han som fd lärare på anrika Brunnsviks folkhögskola kunde se möjligheterna med bildning och kultur.

I dag bor ungefär drygt 6 900 människor i Hällefors. Loka Brunn och Grythyttans restaurangskola ligger strax utanför centralorten. Det finns även en folkhögskola i närheten. Sedan drygt 20 år tillbaka har Maria Dahlqvist och Anna-Karin Svartengren ansvarat för driften av huvudbiblioteket i Hällefors och filialen i Grythyttan. Deras aktiebolag driver även bokhandeln och turistbyrån i samma lokal. Det är en omtyckt verksamhet med bra öppettider. Faktum är att det inte finns så många orter i samma storlek som har *både* en bokhandel och ett bibliotek. Men det finns elaka tungor som knorrat om att Hällefors Bokhandeln AB stötts av skattemedel. Både Maria Dahlqvist och Anna-Karin Svartengren betonar att biblioteksverksamheten har rullat på bra genom åren. Kvaliteten är god och man har även ett bra samarbete med övriga bibliotek i länet.

– Men visst har vi tappat lite kraft emellanåt. Det har varit otydlig och dålig kommunikation med den nya ledningen efter skiftet i förvaltningen. Det sliter att inte ha kontinuitet och längre avtalstider, konstaterar bägge.

Just nu vet de inte mer än att aktiebolaget ansvarar för driften av biblioteket fram till 2015. Men i dagsläget är det väl mest oklart för de sju anställda i aktiebolaget, varav två är bibliotekarier, hur framtiden ska bli.

– Som företagare undrar man hur man ska våga satsa på utbildning av personal om man inte vet hur det ser ut om två år? Hur ska man våga investera om man inte vet hur det blir i framtiden? Frågorna är många och framtidsstrategin oklar, konstaterar Maria Dahlqvist.

– En långsiktig upphandling av biblioteket vore det bästa för alla. Ett långsiktigt hållbart avtal bäddar också för trygghet, både för kommunen och företaget som vinner anbudsgivningen, menar Anna-Karin Svartengren.

Det var förre bildningsnämndens ordförande Stefan Backius (V) som rent ideologiskt inte ville understödja en avreglering av bibliotekssektorn och därför fick igenom att kommunen ska återta biblioteksdriften på orten. Samtidigt underströk han till BBL i höstas att det finns flera aspekter och att *"biblioteket är en institution som står för det demokratiska fundamentet i orter som Hällefors. Det är viktigt att inse att Sverige ser olika ut beroende på var man bor. Därför måste man belysa entreprenadfrågan ur alla tänkbara vinklar och kanske inte avfärda den kategoriskt om den kan göra skillnad och betyda ett bibliotek."*

Kommunen ska alltså ta hem biblioteksdriften men har trots det förlängt avtalstiden ytterligare för det entreprenad drivna biblioteket med drygt ett år. Beslutet att skjuta på upphandlingen beror på att det pågår en medborgardialog kring biblioteksverksamheten. Samtidigt diskuteras en flytt av biblioteket, från köpcentret man nu huserar i till Formens hus.

När BBL besöker biblioteket i Hällefors är det framför allt barn och ungdomar där. Biblioteket fungerar även som skolbibliotek men i tidskriftshörnan sitter pensionären Signhild Jonasson och läser lokaltidningen.

– Varje dag går jag in och läser tidningen här, eftersom jag inte har råd med en tidningsprenumeration. Biblioteket är livsviktigt i en tid när all service tycks läggas ned. Jag lånar även böcker och talböcker, berättar Signhild Jonasson, som erkänner att hon ibland inte kan låta bli att unna sig att köpa en bok.

23-åriga Kasper Lundell hjälper Signhild att reservera en bok. Han blev som nybakad bibliotekarie (från BHS) in på sitt första bibliotekariejobb sommaren 2013.

– Det finns såklart både för- och nackdelar med att arbeta på ett bibliotek på en liten ort men jag trivs bra här i Hällefors. Från askan in i elden – jag upptäckt att jobbet är stressigare och mer stimulerande än vad jag trodde.

Under studietiden i Borås diskuterades driftsfrågan livligt, ofta i negativa ordalag. Något som inte hindrat honom från att jobba på ett entreprenad drivet bibliotek.

– Jag sökte mängder av jobb efter studietiden och är väldigt glad över att haft turen att bli anställd. Eftersom jag kommer från Borlänge vet jag hur svårt det kan vara att få jobb, säger Kasper Lundell, som inte oroar sig nämnvärt över framtiden. ■

"Kommunen ska alltså ta hem biblioteksdriften men har trots det förlängt avtalstiden ytterligare för det entreprenad drivna biblioteket med drygt ett år. Beslutet att skjuta på upphandlingen beror på att det pågår en medborgardialog kring biblioteksverksamheten."

– Det finns både för- och nackdelar med att arbeta på ett bibliotek på en liten ort men jag trivs bra här i Hällefors, säger Kasper Lundell. Här hjälper han stammisen Signhild Jonasson.

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Sambiblioteket

– ETT MINNE BLOTT?

Går det att fortsätta att tala om "sambibliotek" om det inte längre finns två huvudmän? Efter beslutet om nedläggning av Mittuniversitetet i Härnösand måste kommunen nu hitta andra hyresgäster och framförallt en strategi för "Sambibliotek 2.0".

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

ATT HANTERA FRAMTIDEN för Sambiblioteket i Härnösand står högt på agendan över det som politiker brukar kalla "utmaningar", vilket ofta kan översättas med "problem" och "svårigheter".

Amanda Lind, miljöpartist och ordförande i samhällsnämnden som har ansvar för kulturpolitiken och därmed biblioteksfrågorna i Härnösand, har definitivt Sambiblioteket högt på sin ärendelista. Hon är också övertygad om att biblioteket, trots förlusten av universitetsbiblioteket, kommer att fortsätta att vara ett nav i Härnösands kulturliv.

Byggnaden, ritad av Hans Tirsén, är med sin centrala placering vid Stadsparken och nära Domkyrkan också ett visuellt riktmärke, något både innevånare och politiker betraktar med stolthet.

– Sambiblioteket är vackert och välbesökt, en mötesplats för nya och gamla Härnösandsbor, säger Amanda Lind, som själv är inflyttad från Luleå.

Men Sambiblioteket har alltså förvandlats från att ha varit något självklart till en utmaning.

Det är nu cirka ett år sedan beslutet fattades som innebär att Mittuniversitetet (fram till 2005 Mitthögskolan) som har funnits i Härnösand, Östersund och Sundsvall sedan 1993, helt kommer att lämna Härnösand.

Universitetsbiblioteket flyttar all verksamhet till Sundsvall där nya bibliotekslokaler ska byggas, för att vara helt färdigställda 2016.

Som BBL tidigare skrivit om (BBL nr 10/2012) väckte det lokal upprördhet och kraftiga protester när det stod klart att Härnösand inte längre skulle vara en universitetsstad. De som protesterade påminde om att Härnösand har en flera hundra år gammal tradition som bildnings- och utbildningsstad som till och med kunnat stoltsera med epithetet "Norrlands Aten".

– Det var ett mycket olyckligt beslut. Vi jobbade in i det sista för att Mittuniversitetet skulle bli kvar, säger Amanda Lind.

Hon påpekar också att universitetsstyrelsen inte var

enig om nedläggningen, som hon ser som resultat av utbildningsminister Jan Björklunds "nedskärningspolitik".

Att universitet flyttar uppfattas också som ett betydligt större dräpslag för Härnösand än att universitetsbiblioteket därmed också försvinner.

– Kommunen disponerar ju redan 75 procent av bibliotekslokalerna, där finns också Länsbibliotek Väster-norrland och för den vanliga besökaren kommer det inte att uppfattas som så stor skillnad att huset inte längre har ett universitetsbibliotek. Men naturligtvis är det tråkigt att det dagliga utbytet mellan universitetsbibliotek och folkbibliotek upphör. Det innebär också att det nuvarande Sambibliotekskonceptet kommer att förändras. Vi arbetar nu med att staka ut en riktning för framtidens biblioteksverksamhet i Härnösand: Hur ser Sambibliotek 2.0 ut? berättar Amanda Lind.

Konkret kommer universitetsbibliotekets flytt hur som helst att få ekonomiska konsekvenser. De årliga 4,5 miljoner som Mittuniversitetet betalat i bibliotekshyra till det kommunala fastighetsbolaget måste kompenseras.

Ny verksamhet är en förutsättning och det är detta som "utmaningen" främst handlar om: att hitta nya "hyresgäster" som också är förenliga med biblioteksverksamheten.

– Samtidigt får problemlösningen inte reduceras till en fråga enbart om hyreskostnader. Det handlar om att arbeta kreativt för att bevara Sambibliotekets roll som kulturell mötesplats och ett centrum för befintlig och framtida utbildningsverksamhet i kommunen säger Amanda Lind och tillägger att det råder tvärpolitisk enighet om detta.

Beträffande själva begreppet Sambibliotek lär Härnösandsborna i vardagligt tal fortsätta att använda det även om det i framtiden skulle bli politiskt beslut om ett namnbyte på verksamheten.

Rimligen står det kommunen fritt att också i fortsättningen kalla det Sambibliotek trots att de ursprungliga förutsättningarna – lärosätesbibliotek och

Amanda Lind är övertygad om att biblioteket, trots förlusten av universitetsbiblioteket, kommer att fortsätta att vara ett nav i Härnösands kulturliv och arbetar för ett Sambibliotek 2.0.

folkbibliotek i gemensamma lokaler – inte längre kommer att föreligga.

Sambibliotekstanken var länge efterfrågad och påbjuden från (kultur)politiskt håll. Men det blev bara två orter som kom att realisera detta, förutom Härnösand som invigdes 2000, även Visby där Almedalsbiblioteket invigdes 2002.

Dessa två bibliotek konstruerades dock efter två olika modeller: I Härnösand med separata organisationer och två bibliotekschefer medan man i Visby valde att ha en ledning för både folkbiblioteket och för det bibliotek som fram tills dess funnits vid Högskolan Gotland. Organisationen i Visby var en av orsakerna till att det från början blev mer turbulens kring Almedalsbiblioteket jämfört med Härnösand.

Till skillnad från Härnösand har själva ordet sambibliotek inte etablerats inom biblioteksverksamheten i Visby. Istället kallar man sig "integrerat bibliotek" eller "combined library".

Efter att, om än på olika sätt, vara de enda orter som lyckades etablera sambibliotek, har Härnösand och Visby drygt ett decennium senare nu en gemensam nämnare i det att biblioteken på båda orterna har påverkats av högskolepolitiska beslut det senaste året.

Trenden att expandera antalet lärosäten är sedan länge bruten, istället råder strävan efter koncentration och sammanslagningar.

Högskolan Gotland har i enlighet med detta fusionerats med Uppsala universitet och blivit Campus Gotland, vilket inneburit att Almedalsbiblioteket i Visby nu har Uppsala universitet och Region Gotland som huvudmän.

Inom Uppsala universitets organisation kallas Almedalsbiblioteket ett "bruksbibliotek" och regionalt är det ett huvudbibliotek, med elva filialer. Den bibliotekschef som nu ska tillsättas kommer att vara till femtio procent anställd av Uppsala universitetsbibliotek och till femtio procent av Region Gotland. ■

Digisam – med uppdrag att koordinera kulturarvsdigitalisering

På Krigsarkivet på Östermalm i Stockholm sitter en grupp på fyra personer som har det svåra uppdraget att samordna digitaliseringsverksamheten vid de statliga kulturarvsinstitutionerna. 2014 ska verksamheten utvärderas.

AV JAKOB KIHLEBERG

FOTO: KURT ENIKSSON

– Vårt uppdrag är ju väldigt brett – i princip allt som går att koppla till kulturarv och digitala frågor, säger Rolf Källman, verksamhetsledare för Digisam.

SAMORDNINGSSEKRETARIATET KALLAS DIGISAM och de ska bli följa upp och utvärdera det arbete som bedrivs utifrån den nationella strategin "Digit@lt kulturarv" som regeringen har beslutat.

Sekretariatet ska i och för sig inte genomföra detta på helt egen hand utan i nära dialog med berörda kulturarvsinstitutioner, som enligt den nationella digitaliseringsstrategin också själva har ett ansvar för att ta fram planer för digitalisering och tillgängliggörande. Institutionerna är också representerade i sekretariatets styrgrupp. Där sitter riksarkivarien, riksantikvarien och riksbibliotekarien samt Naturhistoriska riksmuseets överintendent, tillsammans med ett antal experter från deras respektive organisationer. Man har också ett antal arbetsgrupper till sitt förfogande. Man kan dock notera att universitets- och högskolebiblioteken lyser med sin frånvaro i Digisams strukturer, även om Kungliga biblioteket är en aktiv part.

Digisams verksamhet har pågått sedan 2011 och ska utvärderas under det första halvåret 2014. Regeringen har nyligen gett Statskontoret i uppdrag att sköta den saken. Eftersom det börjar bli dags att bedöma vad som gått bra och vad som behöver förändras har vi ställt några frågor till Rolf Källman, som är verksamhetsledare för Digisam, om hur han ser på sekretariatets verksamhet och på framtiden.

Vilka är de viktigaste frågor ni har drivit under de år ni varit igång?

– Vårt uppdrag är ju väldigt brett – i princip allt som går att koppla till kulturarv och digitala frågor – det har därför varit viktigt för oss att välja vad vi ska fokusera på. Det övergripande målet i den nationella digitaliseringsstrategin är att tillgången till och användningen av digital kulturarvsinformation ska öka. För att nå det målet krävs en stabil och långsiktigt hållbar nationell infrastruktur med olika lager för teknik, information, tjänster och verktyg. Därför har vi gjort valet att fokusera på infrastrukturella frågor. Noder i den nationella

infrastrukturen är bla K-Samsök, NAD och Libris. Vi har t ex valt att lägga ner mycket jobb på att identifiera hur vi bättre ska kunna koppla samman informationen från de olika sektorerna och få informationsflödena att fungera. Det är ett sätt att påskynda digitaliseringen utan jättestora resurser. Sen har vi ju också arbetat aktivt med t ex digitalt bevarande, en fråga som underlättas av att vi är placerade på Riksarkivet.

– Man kan dock konstatera att vi hittills varit något sämre på att ta fram policies och vägledningar i olika frågor – något som också ingår i vårt uppdrag. Det ska vi bli bättre på. Bland annat har vi just rekryterat en jurist som ska arbeta med att i bred samverkan ta fram nationella rekommendationer för publicering av kulturarvsinformation på webben. Hon kommer också specifikt att arbeta med frågan om tillgängliggörande av fotografisk bild. Vår förhoppning är att vi ska kunna få till ett vägledande avtal på detta område.

Vad är planen för framtiden vad gäller Digisam?

– Med utgångspunkt i den utvärdering Statskontoret gör ska vi själva också presentera en rapport med förslag om sekretariatets fortsatta verksamhet efter 2015. Vi sitter och funderar på detta just nu och det är för tidigt att säga vad vi kommer att föreslå. Däremot kan jag säga att vi är öppna för alla möjligheter – det finns inte något egenvärde i att vi ska vara kvar i just den form vi har i dag.

Hur ser du på att universitets- och högskolebiblioteken inte finns med bland de institutioner som medverkar i sekretariatets styrgrupp? Är detta något man borde se över inför framtiden?

– Vi har haft en mycket bra dialog med KB och får via expertgruppen för digitalisering i kunskap från det hållet. Samtidigt kan vi sakna en direkt kontakt med fler av forskningsbiblioteken. Visst borde man kunna tänka bredare kring detta i framtiden. Inte minst mot bakgrund av att det finns en risk att parallella infrastrukturer nu byggs upp för forskningsdata och kulturarvsdata. Jag vill dock även lyfta fram att vi gör spännande saker med forskningsbibliotek, t ex med KTH i projektet CHARGE som handlar om teknikförstärkt lärande med kulturarvsinformation som bas. Inom ramen för CHARGE utvecklas också ett nära samarbete med högskolan i Borås.

Kan man förvänta sig några resultat av en nationell strategi

Giriga spionalgoritmer

för digitalisering som inte innehåller särskilda ekonomiska resurser?

– Det kan man i och för sig eftersom alla institutioner har resurser avsatta för dessa ändamål inom ordinarie budget. Det är en viktig uppgift att bidra till att de används på bästa sätt. Däremot är det uppenbart att det krävs gemensamma satsningar för att åstadkomma mer kostnadseffektiva arbetsprocesser, tex när det gäller samordnad massdigitaliseringsverksamhet (som ger hög kvalitet men låg kostnad per fil) av kulturarvsmaterial. Alla institutioner kan inte köpa egna scanners och köra egen småskalig verksamhet om vi ska få upp volymerna. Ett område där vi ser växande kostnader är lagring och bevarande av digitaliserad information. Därför är det extra viktigt att samordna sig inom det området och följa och anamma resultaten av forskning och utveckling såväl inom ramen för EU-samverkan och i internationella projekt. Här liksom inom alla andra frågor inom ramen för Digisams verksamhet är det viktigt att inte uppfinna hjulet på nytt. ■

Digisam är ett samordningssekretariat för digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvet. Samordningssekretariatet är en av regeringen beslutad verksamhet som är placerad som en egen enhet vid myndigheten Riksarkivet. Sekretariatet ska stå för kompetensuppbyggnad och kunskapsinhämtning inom digitaliseringsområdet samt samordna digitaliseringsverksamheten vid de statliga kulturarvsinstitutionerna.

Digisam ska enligt uppdraget från regeringen bl a följa upp och utvärdera det arbete som sker utifrån den nationella strategin "Digit@lt kulturarv". Vidare ska man arbeta med standarder och system för digitalt bevarande och tillgängliggörande, bedriva omvärldsbevakning och medverka i de arbetsgrupper inom EU som behandlar relaterade frågor. Digisam har också i uppdrag att informera medverkande institutioner om juridiska frågor, främst upphovsrätt och personuppgiftshantering.

En styrgrupp, sammansatt av representanter från Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Kungliga biblioteket och Centralmuseernas samarbetsråd fastställer den närmare inriktningen för sekretariatets verksamhet.

På Biblioteksdagarna i Umeå i maj i år har Digisam ett seminarium om verksamheten och framtiden.

DET FINNS Egentligen inte särskilt mycket att glädja sig åt på teknikområdet från det senaste året, om man är en sådan som har en optimistisk syn på vad ny teknik kan åstadkomma. Efter avslöjandet av omfattande statlig och överstatlig spionaktivitet på oskyldiga medborgare och intrång i den personliga integriteten har en generell skepticism infunnit sig. Nästan över en natt försvann en stor del av det förtroende man haft till de företag som stått för de viktigaste innovationerna de senaste tio åren. Helt plötsligt satt de stora teknikjättarna där med spionikare i ansiktet, vare sig de själva ville det eller inte.

Många verkar ha vandrat ner i en vågdal av pessimism och det kommer nog ta ett tag innan vi hämtar oss fullständigt från de avslöjanden som bl a Edward Snowden gjort. En rättmätig paranoia kommer säkerligen att infinna sig. Om verktygen för att kryptera sin kommunikation hittills varit ett fåtal förunnat att hantera, är det något som vi förmodligen alla kommer att behöva förhålla oss till framöver. Säkerligen kommer IT-jättarna att försäkra oss om att ingen kan avlyssna vår kommunikation. Men kommer vi att lita på dem?

När jag skriver det här pågår den årliga CES-mässan i Las Vegas som bäst. Rapporterna om den ena mer (påstått) revolutionerande produkten efter den andra strömmar in i mina kanaler: tv-skärmar med så hög upplösning att minsta por syns, skärmar som kan böjas till och med; jag ser en pryl som man kan fästa i nacken och som påminner dig om när du behöver sträcka på dig för att förbättra hållningen; ett smart hundhalsband som samlar in data om juckens rörelser, hjärtslag och andning; och så de obligatoriska "smarta" kylskåpen – ett närmast stående skämt i sådana här sammanhang – men tillverkarna verkar fortfarande tro att jag behöver bli påmind om när mjölken är slut.

Det som alla verkar vara överens om är att sk "wearables" – datorer man "klär på sig" – är det nya heta. Man brukar dock glömma bort att de främsta framstegen på det här området har gjorts inom det medicintekniska fältet, med drastiskt höjd livskvalitet som resultat – tänk på saker som cochlea-implantat, insulinpumpar, pacemakers och allt mer högteknologiska proteser. Hur som helst, de blir fler och fler, prylarna som du har med dig hela tiden, som registrerar, ser, känner och rapporterar alla dina rörelser, förehavanden och möten. De ger feedback på hur du mår, ser mönster i ditt beteende du själv inte uppfattar och ger förslag på hur du kan bli bättre.

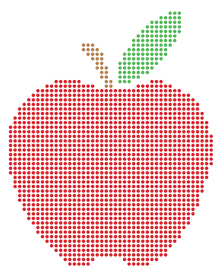
En av pionjärerna på området, Steve Mann, utsattes för ett par år sedan för trakasserier av personalen på en snabbmatsrestaurang i Paris, när de ansåg att hans huvudmonterade kamera – ett slags egentillverkade digitala glasögon som filmar hela hans liv – var ett intrång i... ja, vad? Mann kastades ut på gatan och hans kamera förstördes. Någon kallade det för det första cybernetiska hatbrottet. Mann har i årtionden burit digitala hjälpmedel, kameror och sensorer som han själv skruvat ihop. Förhoppningen han har är att medborgare ska kunna motverka staters övervakning genom "undervakning", att själv använda verktyg för att spionera tillbaka på överheten.

Men det krävs nästan att man bygger sina egna verktyg då, tänker jag. För vad händer annars med informationen från min dåligt uppdaterade, i Kina tillverkade och av ett amerikanskt företag försälda träningspryl, som lagrar all data på Amazons servrar som står gud vet var? Ingen kan intala mig att mina exakta koordinater vid ett visst tillfälle inte kommer att vara tillgängliga för en girig spionalgoritm.

Förhoppningar på skam

Biblioteken vill främst använda Facebook för att skapa dialog med sina användare. Men det visar sig svårt att få till den sortens ömsesidighet. Det resulterar i att bibliotekens egna Facebooksidor oftast handlar om envägskommunikation, information och marknadsföring.

I SIN UPPSATS "BIBLIOTEKET på Facebook. En studie av hur akademiska bibliotek och folkbibliotek i Sverige använder sig av Facebook" har Anna-Karin Engqvist Jonsson undersökt 67 bibliotek och deras Facebooksidor. Analysen som omfattar 27 akademiska bibliotek och 40 folkbibliotek visar bland annat svårigheterna när det gäller att upprätta den eftersträfvade dialogen.

De intervjuade bibliotekarierna uppger att de verkligen anstränger sig för att deras inlägg ska generera kommentarer, men att detta sällan lyckas.

Engqvist Jonsson gjorde sina observationer under mars månad 2012, då det publicerades sammanlagt 1 214 inlägg på de 67 bibliotekens Facebooksidor. Genomsnittet var 18,1 inlägg per bibliotek, fyra bibliotek gjorde inga inlägg alls under denna månad, sexton bibliotek åstadkom färre än fem inlägg medan tretton bibliotek uppdaterade sin sida med ett eller flera inlägg per dag. Av de 1 214 inlägg som biblioteken stod för resulterade endast tio procent i kommentarer. Bibliotekens användare gjorde under observationsmånaden totalt 38 inlägg, mindre än 0,5 inlägg per bibliotek.

Undersökningen omfattar också enkäter bland annat om anledningen till varför biblioteken alls ska ha en egen Facebook-sida. En majoritet svarar att det viktigaste skälet är att "föra dialog med användarna". I ett enkätsvar säger en bibliotekarie att "det är ju där (på Facebook) som människor håller till idag och då måste vi som modern organisation också finnas där". En annan bibliotekarie uttrycker det som att "det är viktigt att visa på att vi hänger med och inte är en mossig gammal institution".

De bibliotek som skapat en särskild policy för Facebook tenderar att vara mera aktiva med inlägg. Där emot innehåller, vilket möjligen kan ses som anmärkningsvärt, policydokumenten inget om vad biblioteket ska kommunicera på Facebook.

Observationer gjorda hittade inte heller något ge-

nerellt recept på vad som skulle krävas för att aktivera användardialog på Facebook-sidorna, men noterar ändå några framgångsexempel.

Ett av dem är biblioteket som lanserar "Veckans bok", en tävling med ledtrådar där den som först gissar rätt kan vinna pris. Ett annat exempel är ett bibliotek som bjudit in användare att ge "ris och ros" till bibliotekets verksamhet. Däremot väckte det inte användarnas intresse när biblioteken försökte locka med möjligheten att kunna göra egna listor över favoritmusik eller sina favoritappar.

Observationerna visar att biblioteken i stor utsträckning använder Facebook för allmän information, som öppettider, kontaktuppgifter och kartor över var biblioteket är beläget. Det vanligaste inlägget handlar om evenemang som äger rum i kommunen eller på universitetet/högskolan, som författarbesök, sagostunder och disputationer.

Jämfört med akademiska bibliotek publicerar folkbiblioteken betydligt mer av evenemangsinformation, boktips och andra medietips. Biblioteken vid universitet och högskolor publicerar istället mer information om digitala resurser, forskningsresultat och platsannonser. Lärosätesbibliotek har också förhoppningar om att sidorna ska vara ett sätt att skapa kontakt med utländska studenter. Tidigare forskning som genomförts i USA visar att de akademiska bibliotekens Facebook-sidor oftare handlade om universitetet i stort än om själva biblioteket.

Uppsatsen problematiserar inte bibliotekens användning av den kommersiella miljö som Facebook utgör, inte heller integritets- och säkerhetsaspekter på att biblioteken använder Facebook. Men som en möjlig förklaring till det uteblivna gensvaret anges att det hos personalen kan finnas tveksamheter inför att göra inlägg som därmed blir tillgängliga för alla som har ett Facebook-konto. Apropå detta tar Engqvist Jonsson för övrigt också upp sitt eget arbete ur ett etiskt perspektiv; eftersom Facebooksidorna är åtkomliga för "alla" blir det också rimligt att en forskare gör observationer utan bibliotekens vetskap.

Anna-Karin Engqvist Jonsson

Biblioteket på Facebook

EN STUDIE AV HUR AKADEMISKA BIBLIOTEK OCH FOLKBIBLIOTEK I SVERIGE ANVÄNDER SIG AV FACEBOOK.

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN, 2013.

Maria Ehrenberg

Bland hondjävar & bitterfittor: kvinnokamp i litteraturen

BTJ FÖRLAG, 2013

BTJ Förlag vill göra det "lättare att hitta rätt bok vid rätt tillfälle" för såväl läsare som läsförmedlare, och med utgivningen av *Bland hondjävar & bitterfittor* lyfts ett antal klassiska kvinnokampstitlar fram: böcker av Erica

Jong, Marilyn French, Lisa Alther, Inger Alfvén, Fay Weldon, Suzanne Brøgger, Kerstin Thorvall, Gun-Britt Sundström och Ann-Charlotte Alverfors presenteras för sin betydelse för andra vågens feminism under 1960- och 70-talen. Författar gör Maria Ehrenberg, fil. dr i litteraturvetenskap och regionbibliotekarie i Halland.

Frågan boken vill svara på är rättfram nog: Kan vi sätta dessa böcker i händerna på dagens unga kvinnor och män? – och svaret är ett självklart ja. Fortfarande, sorgligt nog, behöver vi läsa om kvinnor som slår sig fria från såväl konventioner som äkta makar. Som Ehrenberg välfunnet konstaterar, både i bokens första del, där verken presenteras i tur och ordning, och i den andra, tematiskt disponerade delen, är dessa titlar kamplitteratur – men inte enbart. De är också god litteratur, välskrivna berättelser, skilda i såväl ämne som genre och sorgligt länge i det närmaste avfärdade som något av, om och för kvinnor. Istället bör de läsas som bildnings- eller utvecklingsromaner, menar författaren, med relevans för människan och inte bara för kvinnan.

Läsningen av de nio författarna och deras utvalda titlar är god, analyserna rimliga och välgrundade, men boken verkar vilja vara såväl lästipsskrift som litteraturvetenskap och tyvärr blir resultatet ljummet – när det borde brinna! Det är för många verk för att en verkligt tät och drabbande nutidsläsning ska komma till

stånd, och för få verk för att det ska bli någon egentlig lista över relevant, feministisk, klassisk litteratur. Kanske blir det helt enkelt lite för mysigt? För många som var med under andra vågens feminism blir denna bok säkert en trevlig nostalgitripp, och visst finns det ett värde i att läsa dessa titlar år 2014. Tveklöst. Men finns det kanske inte kamplitteratur som är ännu bättre att läsa idag, när vi vet hur det strukturella förtrycket aldrig drabbar bara en grupp i ett samhälle? Där kvinnor förtrycks hittar vi tvivelsutan också ett förtryck av människor av annan ålder, etnicitet, sexuell läggning, vi hittar stark rasism och ett oförsvarbart förhållningssätt till icke-mänskliga djur – och då duger ärligt talat inte samma gamla benvita sjuttiotalsklassiker. Har vi inte, efter 40 år, blivit bättre på att se våra egna blinda fläckar? Och har vi då inte ett ansvar att lyfta fram de berättelser vi själva tidigare tystat? Läs gärna böckerna i *Bland hondjävar & bitterfittor*, absolut! Men tro inte att det som tidigare fått rum att höras om kvinnokamp är allt som finns att lyssna till. Kvinnokamp är inte bara den vita, välbärgade, välartikulerade kvinnans kamp och den får aldrig reduceras till nostalgi.

LOTTA H LÖTHGREN

Bibliotekarie

Gustaf Nelhans

Citeringens praktiker: det vetenskapliga publicerandet som teori, metod och forskningspolitik

GÖTEBORGS UNIVERSITET, 2013

Gustaf Nelhans avhandling i vetenskapsteori från Göteborgs universitet behandlar olika metoder att mäta vetenskapliga publiceringar. Han studerar företrädesvis en bibliometrisk praxis, men gör det med blick på dess användbarhet både för vetenskapssociologiska studier och som evalueringsinstrument. Till det

Antalet aktiva Facebook-användare uppgick i mars 2012 till drygt 900 miljoner globalt och 4, 6 miljoner i Sverige. Författaren påpekar att detta är siffror som givetvis förändrats sedan dess, liksom bibliotekens användning av Facebook.

Det finns självfallet anledning att betona att så kallade sociala medier är fenomen som präglas av föränderlighet.

Sedan Mark Zuckerbergs skapelse blev allmänt tillgänglig 2006 har Facebook utvecklats till något som anses självklart i det offentliga samtalet. Numera har det också, precis som i fallet med bloggar, förlorat sitt skimmer av innovativ framtidsmarkör. Facebook har blivit omsprunget av Twitter och Instagram och omtalas ofta som aktivitet för pensionärer.

Men den utvecklingen och de förändringar som skett sedan 2012 innebär absolut inte att uppsatsen känns daterad. Den är snarare en skarp och välskriven analys som bland annat belyser allmängiltiga och ofta fåfänga förhoppningar om att användning av "ny teknik" ska resultera i bättre kommunikation och nya relationer. ■

förre ändamålet ser han goda utvecklingsmöjligheter, medan han är mer skeptisk till det senare.

Nelhans framhåller att en publikation inte är forskningens slutprodukt utan en levande del i en vetenskaplig process. Vetenskapliga skrifter innehåller referenser, och när dessa förtecknas i ett citeringsindex uppstår citeringar som blir föremål för olika former av överväganden. Att mäta citeringar är därför inte en neutral observation, som många administratörer vill tro, utan en handling som kommer att påverka forskares performativa praktik, som Nelhans formulerar det. På gott och ont driver den forskarna att förändra sitt beteende i relation till citeringarna.

Detta, menar Nelhans, gör att bibliometri rätt använd kan ha ett vetenskaps-sociologiskt värde eftersom den skvallrar om samband i vetenskaplig praktik. Han är mer avvaktande till bibliometri som evalueringsverktyg, men menar att det är en realitet man måste förhålla sig till. Ett skäl till bibliometrins trubbighet som forskningspolitiskt styrinstrument, kan tilläggas, är att den mäter faktorer bortom

den enskilda forskarens kontroll: att man optimerar sin forskning är ingen garanti för att den också citeras. Citeringen är möjligen en indikation på influens och genomslag, men det är inte detsamma som kvalitet. Att de mest efterfrågade lösningarna inte alltid är de bästa och vice versa vet vi exempelvis genom klassisk spår-bundenhetsteori. De komparativa nackdelar som små forskningsområden har i sammanhanget avhjälpas heller inte genom godtycklig "fältnormalisering".

Nelhans testar olika metoder att förfina bibliometrins inomvetenskapliga nytta, bland annat som hjälpmedel vid litteratursökning. Han förevisar stort skarpsinne i sina försök, men hans metod har sina begränsningar. Genom att studera nätverk och citeringsfrekvenser kan man utan tvivel utläsa mönster i den vetenskapliga praktiken, men det är snarare till hjälp för att identifiera doxa än för att leda forskare in på nya, obanade marker. Ett litteratururval baserat på citeringsmönster riskerar att bli som en modern kedjebokhandel: det blir glest mellan överraskningar och nya upptäckter. I rättvisans namn bör tilläggas att behov och nytta torde skilja sig mellan olika vetenskapsområden i denna fråga. Nelhans påpekar att naturvetenskaperna är mer kumulativa till sin karaktär där humanvetenskaperna är kritiska, något som påverkar litteraturanvändningen.

Nelhans' distinktion mellan referens och citering har stor betydelse i undersökningen, men i mina ögon har den ett inbyggt felslut. En citering existerar inte i sig själv, förklarar han, "den kräver en referens och ett citeringsindex för att bli till" (s. 15). Men med denna definition blir alla citeringsindex fullständiga eftersom det är just indexeringen som skapar citeringen. På så sätt kan många av de invändningar som framförts mot bristerna i citeringsindexet Web of Science avfärdas, och det tror jag inte är Nelhans' avsikt. I dessa stycken accepterar han troskyldigt de försäkringar Thomson Reuters, företaget bakom Web of Science, ger om sin rigorösa kvalitetskontroll. Deras utsagor måste läsas kritiskt som allt annat reklamspråk och företagets

urvalsprocesser och indexeringsrutiner reser en hel del frågor.

Nelhans' avhandling hade mått bra av en grundlig redigering men är trots det rekommenderad läsning för den som har minsta intresse av scientometrisk och forskningspolitiska frågor. Biblioteksanställda kan göra många nyttiga reflektioner, bland annat i kapitlet om de senaste årens offentliga debatter om bibliometri. Det är lätt att acceptera Nelhans' tes om performativa effekter och man inser enkelt att SwePubs utveckling till bibliometriskt instrument kommer att påverka dess bibliografiska användbarhet. Det finns redan exempel på att bibliotekarier agerar bibliometriska grindvakter och rensar ut poster från forskare med oklar högskoleanknytning så att deras alster inte skall distorsera lärosätets mätningar. Visionen om att göra SwePub till en databas över all svensk forskning undergrävs därmed redan på idéstadiet. Och det är i sanning ett tidens tecken när bibliotek omvandlas från informationscentraler till forskningsadministrativa stödfunktioner.

JONAS NORDIN

Fil. dr, docent, Kungliga biblioteket

WagnerGUIDE - vägvisare i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Geblod.nu
BLODGIVNING I SVERIGE

Prova den nya eboksmodellen!

**Snabbt och enkelt väljer du titlar från
vår katalog, utifrån pris, förlag och
författare.**

**Vi har över 2000 eböcker och nya
titlar tillkommer dagligen.**

**Skapa ett konto på www.atingo.se
så hjälper vi dig att komma igång!**

**P.S. Atingo integreras med er bibliotekskatalog.
Har ni Axiells eHUB är integrationen redan klar!**

Atingo

Där bibliotek och förlag möts

DANMARK

Segmenteringsanalys

Vad vet egentligen biblioteken om sina användare och om de invånare som inte använder biblioteket? Vilka är de och hur ska man arbeta med målgrupper med skilda intressen, motiveringar och barriärer? Varje reklamare vet att man inte framgångsrikt kan vända sig till alla människor samtidigt. Segmenteringsanalys är nyckelordet. De danska bibliotekens tankesmedja "Tænketanken Fremtidens biblioteker" har i samarbete med Moos-Bjerre Analyse nu gjort en undersökning av 2 000 representativa, utvalda danskar från hela landet i en kartläggning av olika gruppers förhållande till folkbiblioteken. Resultatet redovisas i tio huvudsegment som består av fyra undersegment (15–29 åringar) och sex vuxensegment (från 30 år).

Så här kan en segmenteringsanalys redovisas:

Unga barnföräldrar mellan 20 och 29 år: Tjänstemän (26 %) eller studerande (23 %), mest kvinnor (64%). Det mest liberala/borgerliga segmentet bland de unga (som generellt är mer vänsterorienterade), bara 42 % har borgerliga/liberala värderingar. Intressen förenliga med familjeliv (i synnerhet mat och vin (36 %), dataspel, tv och film, kläder och mode) utgör 2 % av befolkningen. Biblioteksanvändarna i gruppen utgör 77 %.

De andra segmenten i undersökningen ser ut så här (inom parentes anges här andel av befolkningen följt av andel biblioteksanvändare inom gruppen):

Unga på vidareutbildning 20–29 år (6 % / 63 %), Den unge arbetaren 20–29 år (9 % / 51 %), Unga under utbildning 15–19 år (9 % / 90 %), Nördar, 89 % män (8 % / 39 %), Den kulturella storanvändaren 40–59 år (13 % / 86 %), Barnföräldrar över 30 år, (? / 58 %), Individualisten (8 % / 49 %), Manlig pensionär (9 % / 30 %), Medelålders kvinnor från lägre medelklass (19 % / 34 %). För dessa segment ges ungefär motsvarande upplysningar som i exemplet.

Den grupp som använder biblioteket minst är alltså Manlig pensionär och gruppen som använder biblioteken mest är

Unga under utbildning (15–19 år). I projektarbetet gällde "särskilt fokus på unga".

(Danmarks biblioteker 2013:6, www.db.dk)

Inget guldår 2014

Danmarks Biblioteksforenings årliga tendensundersökning visar att kommunerna återigen sparar på biblioteken. Var tredje kommun får reducerad budget med mellan 1 % och 8 % i förhållande till 2013. Endast tio kommuner (av 98) ökar sin biblioteksbudget.

Biblioteken har ju sedan kommunreformen fått sig pålagt en rad nya uppgifter samtidigt som själva biblioteksverksamheten är under nyutveckling, påpekar Danmarks Biblioteksforenings ordförande Vagn Ytte Larsen. Under förra och denna valperiod har kommunerna sparat på biblioteken. För de kommande fyra årens biblioteksbudgetar handlar det därför om att stärka biblioteksområdet i kommunerna, hävdar Vagn Ytte Larsen.

(Danmarks Biblioteker 2013:6)

USA

Bli bättre på att nå ut!

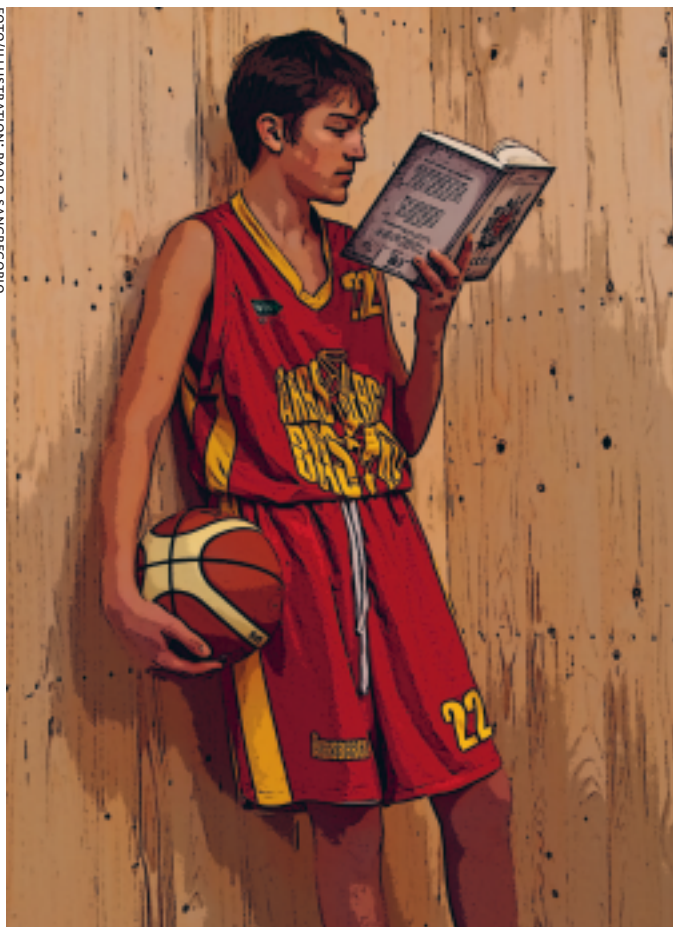
Kitchentable-conversations är numera ett begrepp inom ALA. Under åtskilliga år framåt har organisationen som mål att hjälpa bibliotek av alla typer att bättre förstå den omvärld de verkar i och att uppmuntra innovationer inom biblioteksservicen för att bättre nå användare. I detta arbete samarbetar man med Harwood Institute for Public Innovation. Avsikten är att skapa träningsmoduler och verktyg som biblioteken kan använda för att skapa sig en mer central plats i de områden där de verkar. Hur ska det bäst gå till? Under ALA:s årliga konferens började man förbereda arbetet genom tolv så kallade "kitchentable"-samtal då deltagarna framförde sina förväntningar och sina intressen. ALA är en mastodontorganisation med

många underorganisationer, mängder av kontor, rundabordsamtal m m, förutom en del byråkrati. Det är svårt att navigera i allt detta. Att döma av samtalen vill medlemmarna ha ett mer fokuserat arbete och vill att ALA koncentrerar sig mer på att bygga relationer och utveckla en känsla av gemenskap. Då skulle ALA vara mer trovärdig i sitt arbete. Liksom biblioteken bör bli kunnigare i sina relationer med medborgarna bör även organisationen skaffa sig verktyg och teknik för att göra ett bättre arbete gentemot sina medlemmar. ALA:s ledning arbetar nu med att bli mer välkomnande för nya medlemmar och för att bli en förening som medlemmarna lättare kan navigera i.

(www.ala.org)

Ny teknik – nya brott

Att mot en författares vilja publicera dennes verk eller handla mot en död författares instruktioner, förekommer som bekant. Ett färskt exempel enligt The Guardian är den anonyme fildelare som släppt en skannad version av tre av J.D. Salingers opublicerade noveller och sålt dessa som pocketbok på en auktion på eBay för £67.50. En av novelerna, "The Ocean Full of Bowling Balls", skulle inte ha fått publicerats förrän femtio år efter författarens död, dvs år 2060. Novellen berör verklighetens Kenneth Caulfield, Holdens lillebror Allie i *The Catcher in the Rye*. Den har bara kunnat läsas på plats under kontrollerade former i Princetones library. De två andra novellerna "Paula" och "Birthday Boy" har likaså bara kunnat läsas på plats, på Harry Ransom Center vid University of Texas. Donationskraven var att de inte skulle publiceras förrän 50 år efter författarens död. Den tillbakadragne och excentriske Salinger ska dessutom ha skrivit åtminstone ytterligare fem böcker och gett instruktioner om när dessa ska publiceras. Bland dem nämns *A Counterintelligence Agent's Diary*, från de sista månaderna av andra världskriget och en samling noveller, *The Complete Chronicle of the Glass Family*. Böckerna ska, enligt författarens krav, publiceras först mellan 2015 och 2020. Vad nu hans vilja kan ha för betydelse. Salinger dog 2010 vid 91 års ålder.

Lässatsning inom idrotten

I SLUTET av förra året fördelades den första miljonen till läsning och idrott. Det handlar om stöd från Kulturrådet för att få idrottsrörelsen och bibliotek att tillsammans satsa för att få fler ungdomar att läsa böcker. Ulricehamn, Haninge, Motala, Västerås, Örebro och Skellefteå är några av kommunerna som fått stöd för att de satsar på läsfrämjande insatser med idrottsrörelsen. Pengarna ska bland annat användas till satsningar på boktrunkar, läsning på resor och bokcirkular. Västerås vill erbjuda personliga tränare i läsning, skapa idrotts hörnor på biblioteken samt ta fram handböcker för idrottsföreningarna om läsningens betydelse. Örebro vill satsa på läsmatcher med lokala idrottsstjärnor och Ulricehamn satsar på noveller i mobiltelefoner.

– Det är stor uppfinningsrikedom i ansökningarna. Här finns mycket att hämta inspiration från, konstaterar Cay Corneliuson, handläggare på Kulturrådet.

Flera kommuner fokuserar på att bygga upp små boksamlingar i anslutning till träningshallar eller att använda bokbussen till att besöka träningsanläggningar. En majoritet vill arbeta med förebilder i form av tränare som läser och med författarbesök. Det finns även satsningar på att arbeta med läsande och skrivande under resor till tävlingar, bland annat genom att använda mobiler, läsplattor, mp3-spelare, appar och webb.

Sammanlagt ska tre miljoner kronor fördelas under två år.

ÅE

Ny generaldirektör på Kulturrådet

FRÅN OCH 1 mars 2014 är Staffan Forsell ny generaldirektör och chef för Statens kulturråd. Staffan Forsell kommer närmast från tjänsten som generaldirektör på Riksställningar. Han är 51 år och har tidigare varit vd för Scenkonstbolaget i Sundsvall, chef för Armémuseum och för Cosmonova, vid Naturhistoriska riksmuseet. Dessutom även ansvarig för Svenska turistföreningens fjällverksamhet.

– Jag har under de senaste 20 åren haft förmånen att arbeta med många aspekter av kultur såsom utställningar, museer, teater, dans, musik och film.

– Jag har en stark tilltro till att ge kollegor ansvar med mandat. Jag tror även på en arbetsplats som har nära till humor, glädje och skratt.

Vad vill du göra för att kulturen ska bli angelägen för fler?

– Kultur skall genomgripa så många ämnesområden som möjligt. Den skall vara inbjudande, modig och spänstig. Jag är övertygad om att Kulturrådet spelar och kommer att fortsätta spela en viktig roll i denna fundamentala samhällsuppgift.

Vad anser du att kulturen har för betydelse för människor?

– Kulturen är en spegling av livet och människan, den visar vilka vi är och vart vi är på väg. Samhällen som satsar på kultur, har varit, är, och kommer alltid vara de samhällen som utvecklas bäst.

ÅE

Ny vd på BTJ

ANETTE GRÖNROOS blir ny vd på BTJ Sverige. Hon efterträder Hans Persson som tillträdde bara för ett och ett halvt år sedan. Anette Grönroos har arbetat i sju år på BTJ Sverige, senast i rollen som affärsområdeschef.

– För att BTJ Sverige ska kunna tillgodose de nya behov som biblioteken möter, har styrelsen valt att ge Anette Grönroos förtroendet att överta vd-posten, säger BTJ:s styrelse genom ordförande Per Samuelsson som också äger företaget sedan 2013.

Från BTJ:s lednings sida utlovar man också inom kort en utförlig presentation av framtidsplanerna för BTJ Sverige.

BiblioteksGUIDE i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

SKL:s utgångspunkter i e-boksfrågan

STOCKHOLMS KULTURBORGARRÅD tillika ordförande i Sveriges Kommuner och Landstings kulturberedning berättade i slutet av förra året utifrån vilka utgångspunkter SKL kommer att föra bibliotekens talan i e-boksfrågan. I ett PM som BBL har tagit del av utvecklas och specificeras dessa tankar.

Inledningsvis slår Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) fast att:

”Bibliotek är samhällsinstitutioner med uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken har också i uppdrag att verka läsfrämjande i hela landet.”

Det framgår att SKL inom kort kommer att bjuda in bokbranschens parter till samtal med syfte att uppnå nya avtal mellan förlag och kommuner. SKL:s utgångspunkter för ett sådant samtal är:

- En accessbaserad differentierad utlåningsmodell där alla e-böcker är tillgängliga för biblioteken att förvärva direkt när de ges ut. Samma bok kan lånas ut hur många gånger som helst av ett obegränsat antal användare om biblioteket väljer det.

- Biblioteken är de som ska avgöra vilket utbud biblioteken erbjuder – i samklang med rådande lagstiftning och det kulturpolitiska uppdraget.

- Bruket av användardata och sekretess om enskilda lån.

- Hur gynna det läsfrämjande uppdraget och bibliotekens goda möjligheter att arbeta läsfrämjande i de gränssnitt som möter biblioteksanvändarna. E-böcker lämpar sig även mycket väl för ökad tillgång till litteratur och läsande för grupper som biblioteken traditionellt sett haft svårt att nå ut till.

- En nationell strategi kring hur biblioteken på längre sikt ska kunna fullgöra sina uppdrag.

- SKL anser att en nationell infrastruktur för e-böcker på bibliotek behövs och att staten genom sina myndigheter är bäst lämpade att genomföra detta.

Angående nationell infrastruktur framhåller SKL att KB:s nya uppdrag att möjliggöra e-böcker via LIBRIS är en bra början men inskräper också att myndigheten måste ta sitt uppdrag om samordning och utveckling av biblioteksväsendet på allvar och göra ”omfattande insatser för att undanröja hinder för ett effektivt och medborgarinriktat arbetssätt för biblioteken i hela landet.”

HZ

Papperslösa får låna i Stockholm

STOCKHOLMS STADS kulturnämnd har fattat beslut om att papperslösa och personer utan adress ska kunna få låna medier på stadens bibliotek.

Som BBL tidigare har skrivit (nr 8/2013) var det fyra ledamöter från (V), (S) och (MP) i kulturnämnden som väckte förslaget i en skrivelse tidigare i höstas. Och nu har alltså förslaget klubbats igenom som innebär att papperslösa och personer utan fast adress får tillgång till lånekort med tillhörande service.

I verksamhetsplanen för 2014 poängterar också kulturnämnden i Stockholm att ”böcker och bibliotek är centrala delar i Stockholms kulturpolitik”.

Under 2014 planeras flera ny- och ombyggnationer av bibliotek, som exempel nämns biblioteket i Kista Galleria och stadsbiblioteket i Asplundhuset.

Under 2014 skall SSB också nå fler och nya användare i allmänhet, i synnerhet barn och unga boende i ytterstaden och framförallt boende i Farsta, Skärholmen, Bredäng, Husby och Tensta. Satsningen avser även Rinkeby.

HZ

Örebro säger upp e-boksavtal

NU FÖLJER Länsbiblioteket i Örebro i Östgötabibliotekens spår och säger upp avtalet för e-böcker och ljudböcker med leverantören Elib. Nuvarande modell svarar inte mot folkbibliotekens önskemål om en prismodell där de kan ha kontroll över kostnaderna för nedladdningar samt en differentierad prissättning på de e-böcker som erbjuds.

Länsbiblioteket i Örebro län ställer sig därför bakom SKL:s utgångspunkter inför kommande samtal med företrädare för bokförlag och e-boksleverantörer. Avtalet med Elib löper ut den sista mars i år.

ÅE

Ändringar i KB:s förordning

DEN FÖRSTA januari 2014 började de sedan tidigare aviserade förändringarna i KB:s instruktion att gälla. Det handlar om skrivningar som förtydligar det samordnande uppdraget med ansvar för bl a biblioteksstatistik och uppföljning men även en skrivning som betonar KB:s roll som forskningsbibliotek.

Det är 1 och 5 §§ i KB:s förordning med instruktion som regeringen föreskriver ska få ändrade eller delvis nya lydelse. När det gäller 1 § handlar det om ett tillägg som slår fast att myndigheten *inom sitt verksamhetsområde ska vara en resurs för forskning i rollen som främst humanistiskt och samhällsvetenskapligt forskningsbibliotek och främja den svenska forskningens kvalitet genom att tillhandahålla en effektiv forskningsinfrastruktur.*

Man kan nog säga att detta redan aviserades i den uppstramande markering angående KB:s roll som regeringen hade i budgetpropositionen.

Förändringarna i instruktionens 5 § är även dessa sedan tidigare aviserade men rymmer också en uppdatering med tanke på den nya bibliotekslagen som även den trädde i kraft den 1 januari 2014.

Det handlar om att KB ska ha nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet och främja samverkan på området. Det innebär bl a ett särskilt ansvar för biblioteksstatistiken, LIBRIS och den uppföljning som KB ska göra tillsammans *med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna av hur de biblioteksplaner som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen 2013:801 har utformats och hur de används.*

5 § slår också fast att myndigheten ska verka för utveckling och samordning av digitala tjänster och system inom biblioteksväsendet.

Satsning på Barnens bibliotek

BARNENS BIBLIOTEK får 400 000 kronor från Kulturrådet. Pengarna ska bland annat utveckla webbsajten så att den anpassas till alla plattformar. Idag fungerar det exempelvis inte att läsa hemsidans menyer på en iPad. Katarina Dorebell är ansvarig för Barnens bibliotek.

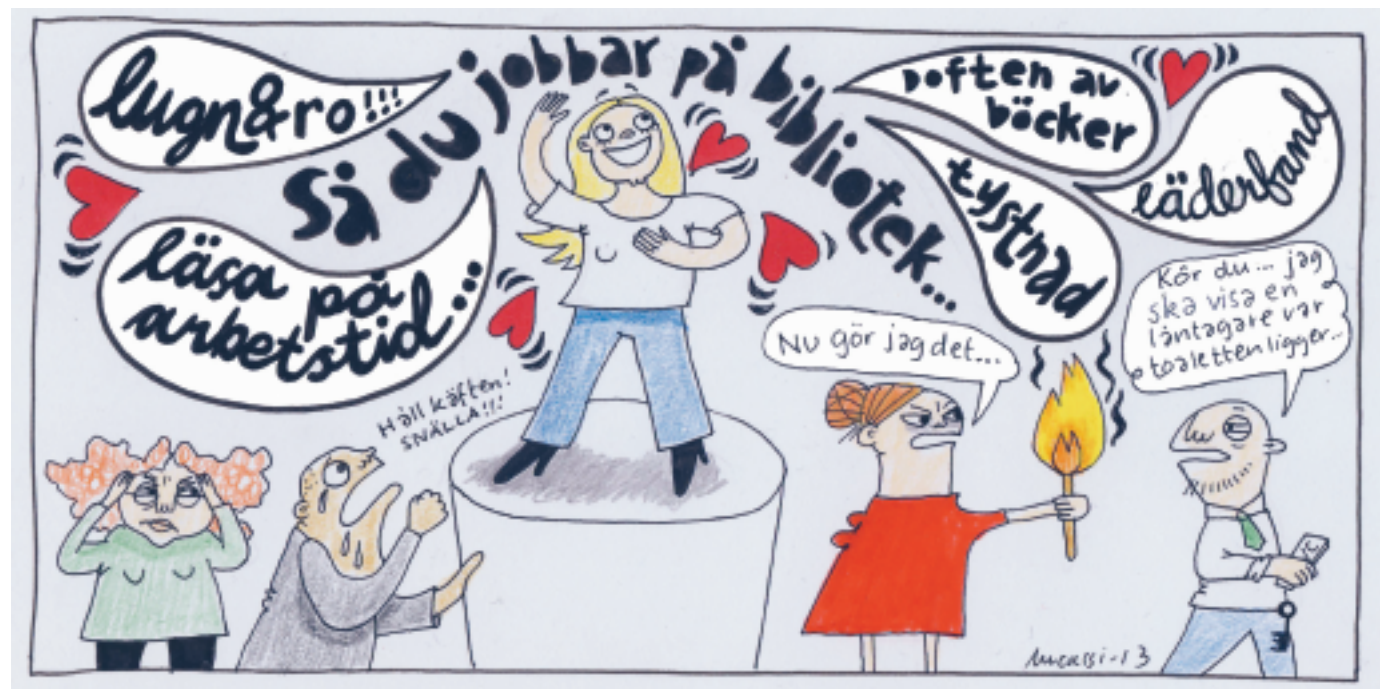
– Vi kommer att rensa bland alla 1 200 sidor, byta illustratör och göra en helt ny layout. Vi är självklart jättenöjda med Jeanette Mildes illustrationer men eftersom vi nu ska förnya så satsar vi även på en ny illustratör. Dessutom kommer vi att förstärka med ytterligare en medarbetare vilket kommer att innebära ett lyft för Barnboks katalogen, säger en nöjd Katarina Dorebell till BBL.

Barnens bibliotek får även en rejäl chans att fortsätta satsningen på e-böcker och att satsa på att utveckla appen.

HZ

ÅE

MÅNADENS ELIN

© ELIN LUCASSI

Nätverket för hbtq växer

I **DET GRÅ NOVEMBER** samlas ett gäng regnbågsglada nätverkare. Det är dags för årsmöte för Svensk biblioteksforenings nätverk för hbtq-frågor på bibliotek. Sedan nätverket startades för ca ett år sedan har gruppen växt till 44 medlemmar. I år träffades 12 av dessa på Hallonbergens bibliotek i Sundbyberg. Valet av plats föll sig naturligt då vi alla var intresserade av att besöka detta Sveriges första hbt-certifierade bibliotek.

Sedan vi sågs för ett år sedan har många av oss hunnit genomföra och lägga grund för aktiviteter och projekt under regnbågens flagga. Biblioteken i Sollentuna ligger just nu i startgroparna för sin egen hbt-certifiering och på Mariestads stadsbibliotek har personalen fått delta i en mycket lyckad undervisningsdag med diskussioner och workshops tillsammans med RFSL.

Västerås stadsbibliotek som tidigare under året jobbat med ett kärlekstema väntar nu ivrigt på att få inviga sin regnbågshylla. Det talas också om att testa konceptet "Låna en fördom" – en spännande aktivitet där biblioteksanvändare får "låna" någon som identifierar sig inom en grupp som ofta råkar ut för fördomar. Under en fika får låntagaren chans att slå håll på sina fördomar.

Umeå stadsbibliotek som redan förra året kunde stoltsera med en regnbågshylla har jobbat vidare med programverksamhet under året. Bland annat har de haft besök av författaren Mian Lodalen, fotografen Elisabeth Ohlsson Wallin och filmskaparen Josefin Tengblad.

På Värmdö bibliotek har det startats en särskild grupp med ansvar för hbtq-frågor och i samband med sin kommande flytt försöker de att redan från början hålla ett normkritiskt perspektiv.

Med oss hade vi även två studenter från bibliotekshögskolan i Borås och vi

ser fram emot att få läsa deras examensarbete om vilka attityder som finns bland bibliotekspersonal vad gäller arbete med hbtq-frågor på bibliotek.

Vi fick också en inspirerande genomgång av Hallonbergens bibliotek och Christer Edeholt rapporterade från sin studieresa till världens "gay-huvudstad" San Francisco – en plats där behandling av hbtq-frågor hör till vardagen. Efter flertalet besök på bibliotek och arkiv med hbtq-samlingar hoppas Christer, och vi med honom, att vi även i Sverige kan få se ett sådant engagemang i framtiden. Om du vill kan du läsa Christers rapport från resan på biblioteksforeningens webbplats.

Utöver dessa inspirerande rapporter från olika håll så pratade vi även om den bistra verkligheten för hbtq-personer runt om i världen och frågar oss vad vi kan göra för att stötta och samarbeta med bibliotek i andra länder.

LINA NÄÄS, Bibliotekarie och medlem i Svensk biblioteksforenings hbtq-nätverk

Nätverksträff för bibliotek inom kriminalvården

3–4 april är det nätverksträff för häktes- och fängelsebibliotek. Den 3 april blir det föreläsningar och gott om tid för diskussioner och erfarenhetsutbyte. Plats: World Trade Centers konferensavdelning, Stockholm. Dagen därpå är det studiebesök på kriminalvårdsanstalten Hall. Detaljerat program med adress för anmälan och information om nätverket finns på foreningens webbplats.

WW

Att få ett förtroende och ett lästips

Föreningen tackar Ingrid Källström som efter tio år i juryn för barnboksplaketterna nu lämnar stafettpinnen vidare. Ingrid svarar på tre frågor om sitt uppdrag och erfarenheter hon vill dela med sig av.

Vilken pristagare minns du bäst som tilldelats en plaket?

Efter tio år i juryn så minns jag nog bäst när jag för första gången fick meddela pristagarna!

Det är ett mycket högtidligt ögonblick. Jag har personligen meddelat samtliga per telefon och när jag för första gången skulle göra det så var det pirrigt! Alla har alltid blivit mycket glada. De som jag ringde upp år 2004 var Douglas Foley som fick Nils Holgersson-plaketten för *Shoo Bre*, Annika Samuelsson som fick Elsa Beskowplaketten för *Snurran och den osande abborren* samt Sven Zetterlund som fick Carl von Linnéplaketten för *Masai Mara*. Vid prisutdelningen på Bok- och biblioteksmässan var även en representant för boken, en masai i högtidsdräkt närvarande.

Någon pristagare har blivit glad för att detta var det första priset, trots många års arbete! Någon pristagare har blivit glad för att detta var den första boken, debuten! Och så fick den ett pris! Någon pristagare blev så glad att hen ville bli uppringd en gång till för att få detta glädjande besked. Jag ringde mer än gärna upp även följande dag och tillkännagav det hela. Det var så roligt att glädja pristagaren ännu en gång! Någon pristagare var på tunnelbanan när jag ringde, ropade högt av glädje, fick gå av och lugna sig på en bänk. Alla har i alla fall blivit otroligt glada!

Våra heldagsdiskussioner i juryn är något som jag verkligen har uppskattat. Det har varit otroligt stimulerande att tillsammans med kollegor som är experter från hela landet gå på djupet i diskussioner kring barn och ungdomslitteraturen under en heldag. Utmatande och roligt!

Hur ser du på den alarmerande trenden med barns sjunkande läsning, och hur skapar man bäst läslust?

Jag tror att mycket i livet handlar om relationer, förebilder, kontakter och mod. Så även läslust! Att få ett förtroende, ett lästips, från någon man litar på, det kan vara en förälder, bibliotekarie, lärare eller annan vuxen. Att höra sin idol, författare, illustratör, musiker, relatera till en text/bild som påverkat, haft betydelse. Att skriva till en författare och fråga.

Att prata med kompisar om något man tänkt på när man läst. Att använda nya tekniker för att diskutera, att använda nya medier för att tillägna sig texter. Att använda andra konstformer eller uttrycksätt för att snacka/bearbeta det man upplevt i sin läsning. Att försöka skapa och hitta ett sammanhang där läsning är betydelsefullt, roligt och viktig för läsaren, här och nu.

FOTO: ELISABETH OHLSSON WALIN

Ingrid Källström.

Du har också lång erfarenhet av andra länders arbete för barns läsning. Är det något särskilt du vill uppmärksamma?

Jag har haft förmånen att på olika sätt (bl.a. genom Svensk biblioteksförnings stipendier) ta del av andra länders seder och vanor kring barn och läsning. Ibland har jag sett stor, kanske alltför stor respekt för boken, som säkert har förankring och förklaring till kulturen i den delen av världen. Å andra sidan uppskattar jag det ibland prestigelösa förhållningssättet till en bok eller text. Hur lek och berättande kan knytas ihop med läsning. Hur man tillsammans, över generationsgränser bara kan släppa loss och njuta. Jag har sett prov på härlig entusiasm och uppfinningsrikedom, där ingenting är heligt och allt är tillåtet. Jag tror vi kan hämta entusiasm från bägge förhållningssätten: Respekt-prestigelöshet! Fakta-fantasi! Regler-kaos! **SE**

Censur, cykling och sena sagostunder i Singapore

Alireza Afshari, Stockholms stadsbibliotek, deltog på IFLA WLIC i Singapore i augusti 2013. Läs hans reserapport:

JAG BLEV UPPMUNTRAD och rekommenderad av Ann-Katrin Ursberg, bibliotekschef i Alvesta och aktiv som standing committee (SC) för IFLA:s mångkulturellsektion i väldigt många år, att anmäla mitt intresse som ny medlem i sektionen. Hon ville gärna lämna över stafettpinnen till mig och jag tyckte att det var en bra idé med tanke på min funktion inom biblioteksförbundet som kontaktperson för det mångspråkiga nätverket.

Jag blev invald för mandatperioden 2013–2017 och tack vare ett stipendium från föreningen åkte jag till IFLA:s 79:e konferens i Singapore.

Jag var lite nervös inför sektionens årsmöte. Att ersätta Ann-Katrin som har varit en motor och drivkraft i sektionen var ingen lätt uppgift. Men jag kände mig varmt välkommen och njöt av rapporterna och förberedelserna från programgruppen, satellitkonferensgruppen samt SIG (Special Interest Group) om indigena matters för IFLA 2014 i Lyon.

Jag kommer att ha stor nytta av alla frågor och styrdokument om mångkulturell biblioteksverksamhet som togs upp och diskuterades på mötet. Jag tog tillfället i akt och presenterade "Cycling for Libraries" generellt och "Cycling for Libraries-Sweden" med temat mångfald som jag och min kollega Åke Nygren på Digitala biblioteket i Stockholm genomförde i samband med Biblioteksdagarna i maj i år. Jag blev ombedd att skriva en artikel om detta för sektionens Newsletter.

Sektionen kommer att ha sitt Midyear Meeting i Istanbul i mars 2014 för bla förberedelse och genomgång av vårt program för IFLA 2014.

Innan jag åkte till Singapore läste jag UD:s rapport om de mänskliga rättigheterna i Singapore som Stefan Engström, kommunikationschef på föreningen lade ut på FB: sidan "Svenska deltagare på IFLA WLIC Singapore". Mycket nyfiken och förväntansfull gick jag på ett spännande seminarium som IFLA/FAIFE anordnade. Mest intressant på seminariet var den modige och regimkritiske Alex Au som beskrev sitt land som inte tagit de mänskliga rättigheterna på allvar och självcensur som råder i hela landet. Som ett exempel nämnde han boken "Once a Jolly Hangman: Singapore Justice System in the Dock" av Alan Shadrake som togs bort från bokhandlarna och författaren dömdes till fängelsestraff.

Detta var min fjärde IFLA-resa. Som vanligt träffade jag mina gamla landsmän från biblioteksväsendet i Iran och diskuterade politik och hur ansvarsfulla och modiga bibliotekarier som lever under omänskliga arbetsförhållanden i landet kan hjälpa till med demokratiseringen och läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdomar.

Det som verkligen fascinerade mig i Singapore var

läsfrämjande metoder i ett samhälle med många olika kulturer och religioner. Överallt såg man skyltar och all information på de fyra huvudspråken.

Jag besökte Singapores National Library och bekantade mig med "Born to read, read to bond" – ett program för att uppmuntra föräldrarna att läsa för sina barn i tidig ålder och att främja läsningen som en aktivitet som binder familjerna samman.

Det var spännande att höra de nya trenderna på IFLA:s Planery Session. Med hjälp av experter inom olika områden har IFLA tagit fram 5 huvudtrender, nämligen 1) nya teknologier 2) online utbildning 3) gränsen mellan det privata och dataskydd 4) hyperanslutna samhällen 5) den globala informationsmiljön. Mer information på www.ifla.org.

Det kändes som bibliotek i rörelse som vi i Stockholm använder i våra styrdokument är lika populärt i Singapore. Jag besökte ett av dessa bibliotek, Choa Chu Kang Public Library som ligger i ett köpcentrum och är på ca 2400 kvadratmeter. Något som var mest intressant för nästan alla besökare var sagostund för små barn kl. 21.00. Anledning, enligt bibliotekschefen, är föräldrarnas hektiska liv med långa arbetsdagar.

Jag träffade några av mina cykelvänner som är aktiva inom IFLA:s New Professionals Special Interest Group, NPSIG, och diskuterade bla e-boksfrågan i deras respektive länder.

Det som glädde mig väldigt mycket var IFLA:s president Sinikka Sipiläs varma ord på Closing Session om cycling for libraries som ett gott exempel för nätverkskapande på allra högst nivå.

ALIREZA AFSHARI, Stockholms stadsbibliotek

Alireza Afshari.

Martin Schibbye, fri åsiktsbildning och biblioteksmanifest

Den 19 mars anordnar Svensk biblioteksförbund tillsammans med Svenska Unescorådet heldagskonferensen **Att leva och andas IFLAs och Unescos biblioteksmanifest**. Boka in detta datum redan nu!

Vi har fått en ny bibliotekslag som betonar bibliotekens roll i det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. På konferensen kommer talare som Martin Schibbye, journalist och författare, Barbro Bolonassos, bibliotekschef Fisksätra, Inger Davidson, ordförande Svenska Unescorådet m fl att levandegöra biblioteksmanifesten. I efterföljande workshops erbjuds möjlighet att fördjupa sig i enskilda manifest.

Konferensen vänder sig till dig som vill veta mer om bibliotekens arbete för informationsfrihet och demokrati och till dig som jobbar på bibliotek.

Snart kan du anmäla dig på vår webbplats.

CFF

Utbildningsministern måste ta initiativ

SVENSKA 15-ÅRINGARS KUNSKAPSRESULTAT har kraftigt försämrats visar PISA-mätningen. Samtidigt minskar barns tillgänglighet till bibliotek och hälften av alla elever saknar bemannade skolbibliotek. Skolverket har konstaterat att PISA-undersökningen visar att brister i likvärdigheten kvarstår i den svenska skolan. Myndigheten menar att mer statliga insatser behövs. Svensk biblioteks-förening kräver satsningar på läsning, bibliotek och bemannade skolbibliotek.

– PISA-mätningens nedslående resultat manar partierna att ta varningsklockan på allvar och skjuta till resurser för att stärka läsandets infrastruktur, säger Niclas Lindberg, generalsekreterare.

– Vi förutsätter till exempel att utbildningsministern tar initiativ till att skärpa skollagen så att alla elever får tillgång till skolbibliotek bemannade med utbildad personal. Detta beslutade Folkpartiet vid sitt landsmöte i höstas, säger Niclas Lindberg.

Likvärdig utbildning är en del av skolans värdegrund. Med likvärdighet avses att alla elever oavsett social bakgrund, ekonomiska förutsättningar och var man går i skola ska ges samma möjligheter att uppnå skolans kunskapsmål. En förutsättning för en likvärdig skola är likvärdiga skolbibliotek. Skolbibliotek främjar läsning och hjälper eleverna att bli medie- och informationskunniga. Elever i skolor med tillgång till skolbibliotek har högre betyg än elever i skolor som saknar tillgång till skolbibliotek. Samtidigt saknar hälften av Sveriges elever tillgång till ett bemannat skolbibliotek. En av sex elever saknar helt skolbibliotek.

Folkbiblioteken har i den nya bibliotekslagen givits ett tydligt uppdrag att främja läsning och tillgång till litteratur. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling. Tillgången till bibliotek och användningen av dem har stor betydelse för utvecklandet av läsfärdigheter och läsintresse. Samtidigt kan konstateras att barns närhet till bibliotek minskar i takt med nedläggningen av bibliotek, trots att man vet att det finns ett tydligt samband mellan avståndet till bibliotek och hur ofta man använder det.

– Vi vill att den nya bibliotekslagen blir mer än fagra ord och följs upp med konkreta satsningar på ökad kvalitet. I vårt remissvar över litteraturutredningen kräver vi också satsningar på läsombud i förskolan samt att ansvaret för läsfrämjande verksamhet samlas hos en enda nationell myndighet. säger Niclas Lindberg.

– Vi vill också ha en nationell biblioteksstrategi för att bland annat tydliggöra till exempel barns tillgänglighet till bibliotek och hur biblioteken ska mobiliseras i arbetet för ökad läsning och läsförståelse avslutar Niclas Lindberg.

ME

Niclas Lindberg.

FOTO: ELISABETH OHLSSON WALLIN

Unesco har antagit nytt biblioteksmanifest

Vid Unescos 37:e generalkonferens i Paris den 5–20 november 2013 antogs IFLA:s manifest om bibliotekstjänster för personer med läsnedsättning samt IFLA:s rekommendationer om medie- och informationskunnighet (MIK). Nu uppmanas Unescos medlemsstater att anta och tillämpa IFLA:s policies.

Det nya manifestet lyfter den viktiga frågan om tillgång till information som en förutsättning för att fullt ut kunna delta i samhällslivet. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning fastställer att personer med läsnedsättning ska få tillgång på lika villkor till böcker, kunskap och information vid den tidpunkt de själva väljer samt till samma kostnad och med samma kvalitet som alla andra. Detta stöder IFLA genom manifestet och betonar att biblioteken är samhällets portal till information, kunskap och avkoppling och deras tjänster behöver vara tillgängliga för alla. IFLA ger sitt stöd till upprättandet och utvecklandet av ett internationellt biblioteks-nätverk med tillgängligt material.

CFF

Se till varje individs behov!

Svensk biblioteks-förening har lämnat remissvar på Lättläst-utredningens betänkande Lättläst (SOU 2013:58). Svensk biblioteks-förening avstyrker genomgående utredningens förslag att dela upp användarna av lättläst i två målgrupper, en primär och en sekundär. Vi menar att man alltid ska se till varje enskild individs behov. Genom uppdelningen riskerar en stor andel av användarna att bli utan anpassad lättläst litteratur till förfång för den fria åsiktsbildningen och deras möjligheter att tillvarata sina rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Staten bör även fortsättningsvis tillse att alla användare som behöver lättläst litteratur också får det, i det eller de format de behöver.

Svensk biblioteks-förening tillstyrker att statens insatser för lättläst flyttas över till Myndigheten för tillgängliga medier, MTM. På MTM finns hög teknisk kompetens och myndigheten arbetar ständigt med att utveckla nya sätt för att öka den digitala tillgäng-ligheten till litteratur och tidningar för personer med funktionsnedsättning. Där- emot har myndigheten mindre erfarenhet av att nyproducera material samt mindre erfaren- het av de behov som finns hos vissa av Centrum för lättläst, CFLL:s, användare. Därför är det bra att betänkandet betonar att CFLL:s personal ska följa med vid sammanslag- ningen. Det är av avgörande betydelse för användarna att den erfarenhet som perso- nalen hos CFLL besitter tas tillvara när verksamheten förs över till MTM.

Svensk biblioteks-förening anser att tidningen 8 SIDOR ska fortsätta ges ut. Tidningens fortsatta oberoende och själv- ständighet måste säkerställas.

CFF

Ny logotyp och grafisk profil

– Efter ett omfattande arbete med att ta fram både en kommunikationsstrategi och en varumärkesplattform kan föreningen nu presentera en ny logotyp. Tillsammans med den nya grafiska profilen vill vi tydligare kunna spegla föreningens uppdrag och verksamhet och visa att vi är en nytänkande, öppen och kunskapsdriven organisation som passionerat driver försvaret för det fria ordet, säger Niclas Lindberg, generalsekreterare.

– Den nya logotypens fyra delar kan både illustrera böcker eller skärmar. Biblioteken förmedlar kunskap oavsett format och teknik. Vi vill också att logotypen ska uttrycka att vi är ett förenande och samlande nav för människor med engagemang i och intresse för bibliotek, säger Stefan Engström, kommunikationschef.

Under de senaste 14 åren har föreningen använt sig av olika grafiska profiler för arrangemang som *Biblioteksdagarna* och i kampanjer som t.ex. *Library Lovers* och *Därförbibliotek.nu* samt opinionsbildat för bibliotekens grundläggande uppdrag under kampanjnamnet *Till försvar för det fria ordet*. Utmaningen har varit att utforma en logotyp som är användbar för föreningens framtida och olika aktiviteter och arrangemang. Den nya logotypen går att enkelt förena med bilder av bibliotekens verksamhet och utvecklas i samband med t.ex. föreningens 100-årsjubileum 2015. Färgpaletten är sammansatt av fem klara signalkulörer vilka föreningen tidigare har använt för att spegla bibliotekens värdegrund i kampanjen *Därförbibliotek.nu*.

Den nya grafiska profilen och logotypen har tagits fram av Andrzej Ols, Proforma.

En grafisk manual finns att ladda ner på vår webbplats.

SE

Riksdagen har slagit fast skolbibliotekens betydelse

Skolbibliotek har ett pris

Inför riksdagens debatt och beslut om statsbudgeten på kulturens område och om läsfrämjande presenterade föreningen beräkningar av vad bemannade skolbibliotek kostar. Sveriges Radio Kulturnytt rapporterade och Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk biblioteksförening, riktade en uppmaning direkt till regeringen:

– Bemannade skolbibliotek har betydelse för läsförståelsen. Utbildningsministern har alla möjligheter och förutsättningar att lägga två förslag. Dels att skärpa lagstiftningen och dels att det kommer fram statliga pengar.

På senare tid har riksdagsledamöterna varit aktiva i bibliotekspolitiken. Förslag har bland annat lämnats om bemanning av skolbibliotek. Hittills har inget parti redovisat kostnader för de förstärkningar av skolbiblioteken som föreslagits. Föreningen ville därför visa en prislapp för att ge alla elever tillgång till bemannade skolbibliotek.

Föreningens uträkning visar att ett årligt tillskott på en och en halv miljard kronor krävs för att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek bemannade med en heltidstjänst. Detta rör alltså alla skolenheter som idag helt saknar skolbibliotek eller har skolbibliotek med ingen eller låg bemanning.

Bemannade skolbibliotek ger bättre skolresultat

Unesco har i sitt skolbiblioteksmanifest slagit fast att skolbibliotek spelar en viktig roll för utbildning och kultur och för att främja läs- och skrivkunnighet och förmågan att söka information. Detta bekräftas i både internationell och svensk forskning som visar att bemannade skolbibliotek har positiva effekter på ungas läsvanor och läsfärdigheter, samt på elevernas resultat.

Politik för läsfrämjande

Riksdagen har också debatterat kulturutskottets betänkande *Läsa för livet* (2013/14 KrU4). I betänkandet har även utbildningsutskottet yttrat sig och slår fast skolbibliotekens betydelse:

”Skolbiblioteken är en viktig pedagogisk resurs i skolan. Därför vill utbildningsutskottet särskilt framhålla vikten av att huvudmännen säkrar tillgången till ett skolbibliotek med så många funktioner, så stora resurser och så stor tillgänglighet som möjligt. Inte minst mot bakgrund av att skolbiblioteken spelar en viktig roll för elevernas läs-, skriv- och språkutveckling, för inhämtande av kunskaper och för deras intresse för läsning och litteratur. Skolbibliotek är också ett stöd för eleverna i deras allt större behov av att kunna orientera sig i informationsflödet, att kunna granska och värdera information och att arbeta med problemlösning.” (sidan 96).

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth underströk i debatten att skollagen måste följas men hon sträckte också ut handen över blockgränsen om skolbiblioteken:

”Det handlar om att det måste finnas personal. Det kostar pengar, och det är egentligen en kommunal angelägenhet. Men jag tycker att det är bra att vi pekar ut riktningen och att vi gemensamt – för detta är egentligen en partiöverskridande och blocköverskridande opolitisk fråga – för att vi ska nå målet, nämligen bildning, tillgänglighet och att läsa ska vara för livet.” (anförande 196).

Hela protokollet från debatterna finns att läsa på riksdagens webbplats.

ME

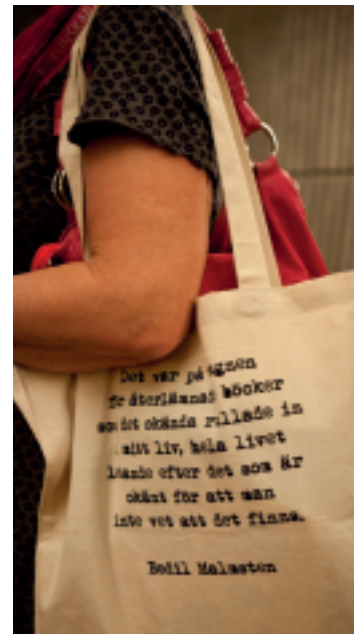
Välkommen till bibliotekens ledande bransch- dagar i Europas kulturhuvudstad!

BIBLIOTEKSDAGARNA

Umeå • 7-8 maj 2014

#bibldag14

Svensk
biblioteksförning

Den nya bibliotekslagen har trätt i kraft

LAGEN (2013:801) INNEBÄR flera betydande förändringar i förhållande till den tidigare lagen från 1996, men saknar alltså bestämmelser om krav på bemanning och kompetens, avgiftsfrihet för utlåning av alla medier samt krav på att biblioteksmyndigheten ska anta en nationell strategi för hela biblioteksväsendet. Detta kommer Svensk biblioteksforening fortsätta att verka för.

Ändamål och syfte

Bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning betonas i ändamålsparagrafen, som tagit intryck av IFLA:s/Unescos folkbiblioteksmanifest. Däri anges också att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet, dvs all offentligt finansierad biblioteksverksamhet, ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Till skillnad från tidigare anges att biblioteksverksamhet ska vara tillgänglig för *alla*, eftersom *alla medborgare*, som angavs i den förra bibliotekslagen kunde leda tanken till att svenskt medborgarskap förutsattes för att få ta del av biblioteksverksamheten. Överlag genomsyras den nya lagen av en bärande tanke om alla människors lika värde.

Prioriterade grupper

Ansvaret för vissa prioriterade grupper utökas och förtydligas. Tidigare omfattades endast folk- och skolbiblioteken av uppdraget att främja det som nu kallas prioriterade grupper. Från och med 1 januari bär alla bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet ett ansvar för att ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning och åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Läsning och litteratur

Folkbibliotekens betydelse och ansvar för att främja läsning och tillgång till litteratur betonas. Begreppet litteratur ska förstås i vid bemärkelse, både skön- och facklitteratur i olika tekniska format omfattas.

Lagen stadgar att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn- och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. I regeringens proposition 2012/13:147, Ny bibliotekslag, nämns litteraturens centrala ställning för språkutveckling och läsförståelse.

Kulturutskottets betänkande 2013/14:KrU4 *Läsa för livet* debatterades i riksdagen den 11 december 2013. Betänkandet behandlar proposition 2013/14:3 *Läsa för livet* jämte 47 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Riksdagen sa ja till regeringens förslag om nya politiska mål för litteratur- och läsfrämjande. Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth lyfte i sitt första anförande fram bl a betydelsen av den nya bibliotekslagen och biblioteken för att uppnå målen (anförandet och länk till riksdagens sändning finns på föreningens webbplats).

Allsidighet och kvalitet

Bibliotekslagen innehåller nu en särskild bestämmelse om att folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. För att det ska vara uppfyllt får utbudet inte styras av ideologiska eller religiösa påtryckningar.

Avgiftsfrihet

Dessutom är det nu tydligt uttryckt att allmänheten på folkbiblioteken avgiftsfritt ska få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform. Det innebär att e-böcker ska kunna lånas ut avgiftsfritt till användarna.

Ansvarsfördelning

Ansvarsfördelningen mellan olika biblioteks huvudmän tydliggörs. I lagen anges att en myndighet ska ha en nationell överblick över det allmänna biblioteksväsendet.

Tolkning och tillämpning

För fördjupning i lagens betydelse för biblioteken och hur den ska tolkas kommer Svensk biblioteksforening bl a att ha ett seminarium på Biblioteksdagarna och ta fram informationsmaterial.

2013-års pristagare Anette Helgesson.

Nominera till Greta Renborgs pris!

Greta Renborgs pris delas varje år ut till ett bibliotek eller en enskild biblioteksanställd som utmärkt sig på ett speciellt sätt inom marknadsföringsområdet. Priset ska premiera god marknadsföring.

Marknadsföringen kan vara riktad utåt till olika grupper i omvärlden. Marknadsföringen kan även vara intern eller riktad mot kommunala förtroende-män. I fjol gick priset till Anette Helgesson, Edsbyns bibliotek. Tidigare pristagare och stadgar finns på föreningens webbplats.

För nominering av enskild person eller bibliotek – ta kontakt med någon i juryn!

I juryn ingår:

Barbro Bolonassos, Fisksätra,
barbro.steensby-bolonassos@nacka.se
Gunilla Berglund, Stockholm,
gunilla.berglund@stockholm.se
Stefan Engström, Svensk biblioteksforening,
se@biblioteksforening.org
Maria Ehrenberg, Halmstad,
maria.ehrenberg@regionhalland.se
Henriette Zorn, Biblioteksbladet,
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

KALENDARIMUM

Maila info till kalendarium: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

27 februari, 2014, Malmö Stadsbibliotek

IFLA Public Libraries Section

Med anledning av att IFLA Public Libraries Section (PLS) håller möte i Malmö den 27 – 1 mars 2014 inbjuds du till en fortbildningsdag med föreläsningar om internationellt biblioteksarbete.

What's up – Come and hear about some of the latest programs and service options from public libraries in Denmark, Finland, Norway and Australia.

Kontakt: Anette Mjöberg, anettemjs@yahoo.se

7 mars, 2014 World Trade Center, Stockholm

Svensk biblioteksforenings nätverk för skolbibliotek

Det nybildade nätverket för skolbibliotek har sin första träff i Stockholm. Det blir en dag med föreläsningar, diskussioner och kontaktknytande. Läs mer på föreningens webbplats.

3-4 april, 2014 World Trade Center, Stockholm

Svensk biblioteksforenings nätverk för bibliotek inom kriminalvården

Nätverksträff för häktes- och fängelsebibliotek. Den 3 april blir det föreläsningar och gott om tid för diskussioner och erfarenhetsutbyte. Dagen därpå är det studiebesök på kriminalvårdsanstalten Hall. Detaljerat program och adress för anmälan finns på föreningens webbplats.

7-8 maj, 2014, Umeå

Biblioteksdagarna 2014

Välkommen till bibliotekens ledande branschdag i Europas kulturhuvudstad 2014. Följ oss på vår sida Biblioteksdagarna på Facebook. Mer information: www.biblioteksforeningen.org

26-27 maj, 2014, Vimmerby

Klassiker – gamla böcker för unga läsare?! Astrid Lindgren-konferensen

Klassiker. En röst som talar till oss från en annan tid. Levande, påträngande, insisterande... eller viskande, knappt hörbar i bruset. Vill vi fortfarande lyssna? Är de litterära klassikerna fortfarande viktiga? Och hur ska vi i så fall förmedla dem till ungdomar? Det är frågor som ställs – och förhoppningsvis besvaras – under den trettonde Astrid Lindgren-konferensen i Vimmerby 26-27 maj 2014. Medverkar gör författaren Göran Hägg, danske kritikern och biografiförfattaren Jens Andersen, bokförläggarna Eva Bonnier och Mona Henning, litteraturpedagogerna Lena Kjersén-Edman och Karna Nyström m fl. Välkomna! Läs mer: www.vimmerby.se/alkonferensen

15-16 augusti, 2014, Falkenberg

Mobila möten – konferens för mobil biblioteksverksamhet

Ian Stringer från Storbritannien delar med sig av de idéer och erfarenheter han samlat under många år inom mobil biblioteksverksamhet. Representant för Norsk biblioteksforenings specialgrupp Mobilis berättar om olika mobila bibliotek i vårt grannland. Maria Ehrenberg, regionbibliotekarie i Halland talar om "Bibliotekslag för mobilitet". Under andra konferensdagen finns tre olika spår: Förskolor, Skolor och Äldre, där olika projekt och bra praktiker redovisas. Redan torsdagen den 14 augusti tjuvstartar konferensen med stadsvandring och mingel på Falkenbergs bibliotek. Detaljerat program och formulär för anmälan kommer inom kort.

SVENSK
INSAMLINGS
KONTO KONTROLL

HINNER DU HJÄLPA OSS MED ETT AKUT KEJSARSNITT?

SMS:a LÄKARE till

71 501

så skickar vi hem en
anmälan för att
bli månadsgivare.

Kostar som ett
vanligt SMS.

Alla kan inte vara läkare. Men alla kan rädda liv. Och med en ganska liten handling kan du uträtta stordåd. Utan ditt bidrag har vi gränser. Hoppas du vill vara med.

**MEDECINS SANS FRONTIERES
LÄKARE UTAN GRÄNSER**

www.lakareutangranser.se Telefon: 010-199 33 00 Plusgiro: 900603-2

Konsten att profilera ett bibliotek

Lånekortet är en stor möjlighet i det lilla formatet.

Ta vilken idé du vill, vilket motiv som helst, och låt det profilera och skapa uppmärksamhet för ditt bibliotek. Och varför inte lite goodwill för regionen. Bara fantasin sätter gränser.

Vi ordnar original och tryck i alla upplagor, oavsett vilket bibliotekssystem ni jobbar med. Och vi håller reda på nummerserierna för just ditt bibliotek.

RFID-chip? Inga problem.

Hör av dig så pratar mer!

Axiell Direkt 046-270 04 60
jonas.nilsson@axiell.com

Axiell Direkt är en del av Axiell Sverige AB, din totalleverantör av bibliotekssystem och utrustning som direkt krokar i din befintliga teknik för ett användarvänligt och tryggt resultat. Det har du vår garanti på!

AXIELL

Axiell Sverige, www.axiell.se